

DMVAO

18/09/14

Kortlægning af forskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdoms- uddannelserne

For information on obtaining additional copies, permission
to reprint or translate this work, and all other correspondence,
please contact:

DAMVAD

info@damvad.com

damvad.com

Copyright 2014

Indhold

1	Sammenfatning	5
1.1	Forskningsens omfang og rammer	5
1.2	Forskningsformål, design og metoder	6
1.3	Samarbejder	7
1.4	Forskningstemaer og publikationer	8
2	Indledning	11
2.1	Baggrund og formål for kortlægningen	11
2.2	Definition af forskningsfeltet	11
2.3	Metode	11
2.4	Læsevejledning	12
3	Omfang og rammer	13
3.1	Størrelse og fordeling	13
3.2	Forskerprofiler	17
3.3	Finansiering	19
4	Formål med forskningen, anvendte metoder og forskningsdesign	22
4.1	Forskningsformål	22
4.2	Anvendte metoder og forskningsdesign i forskningen	26
5	Samarbejde	31
5.1	Samarbejde om forskningsdesign	31
5.2	Samarbejde om sampublicering	32
5.3	Samarbejde om emner	34
5.4	Perspektiver på samarbejde fra de kvalitative interview	34
5.5	Samarbejde mellem forskere og praktikere	35
5.6	Internationalt samarbejde	38
6	Forskningstemaer og publikationer	40
6.1	Forskningstemaer i aktuel forskning	40
6.1.1	Aktuelle forskningstemaer	40
6.2	Omfang og fordeling af publikationer	42
6.2.1	Universiteternes forskningsoutput	44
6.2.2	Professionshøjskolernes forskningsoutput	45
6.2.3	Andre forskningsinstitutioner	47
6.3	Publiceringssamarbejde	48
6.4	Vurdering af forskningskvalitet i de kvalitative interview	49
6.5	Forskningstemaer i dansk og international forskning	50
6.5.1	Metoden bag netværkskortene	50
6.5.2	Forskningstemaer i OECD-landene som helhed	51
6.5.3	Temaer for forskningen i de øvrige nordiske lande	53

	6.5.4 Danske forskningstemaer	56
7	Metode	58
7.1	Desk-study	58
7.2	Bibliometrisk undersøgelse	58
	7.2.1 Identificering af forskningspublikationer	58
	7.2.2 Generering af netværkskort til identificering af forskningstemaer	58
7.3	Spørgeskemaundersøgelse	60
	7.3.1 Identifikation af respondenter	60
	7.3.2 Udvikling af spørgeskema	60
	7.3.3 Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen	61
	7.3.4 Svarprocent	61
	7.3.5 Bortfaldsanalyse	62
7.4	Kvalitative interview	62

1 Sammenfatning

Formålet med denne kortlægning er at give et faktisk overblik over uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne i Danmark på tværs af de videnskabelige områder og institutionstyper. Uddannelsesforskning er i kortlægningen defineret af Forum for Koordination af Uddannelsesforskning (herefter forummet) som ”videnskabelig frembragt viden om almen- og fagdidaktik samt læring og uddannelse, som knytter sig til grundskole- og dagtilbudsområdet samt overgange til ungdomsuddannelserne”.

Dagtilbuds- og folkeskoleområdet udgør en væsentlig del af de samfundsmæssige investeringer i uddannelse. I perioden 2009 - 2013 udgjorde udgifterne til folkeskoleområdet alene 4 % af BNP i gennemsnit ifølge beregninger på tal fra Danmarks Statistiks statistikbank.

Kortlægningen skal udgøre et videngrundlag for forummet, der skal sikre bedre koordinering af forsknings- og udviklingsaktiviteterne i relation til uddannelsesområdet. Hensigten med forummets arbejde er i videst muligt omfang at understøtte et fagligt løft af folkeskolen samt læring og didaktik i dagtilbud med henblik på overgangen til folkeskolen.

Neden for opsummeres hovedresultaterne af kortlægningen.

1.1 Forskningens omfang og rammer

Rapporten viser, at der i 2013 var 540 forskere, der beskæftigede sig med forskning inden for området, og at disse forskere tilsammen har bedrevet forskning svarende til mellem 209 og 266 fulde årsværk. Undersøgelsen viser også, at antallet af forskere er stigende. Hvor der i 2009 var 332 aktive forskere (svarende til mellem 130 – 170 årsværk), var det tilsvarende antal altså i 2013 540 (svarende til mellem 209 – 266 årsværk).

Forskerne fordeler sig i kortlægningen på 16 institutioner, nemlig fem universiteter, syv professionshøjskoler, SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed og EVA. På universiteter og professionshøjskoler er forskerne yderligere fordelt ud på forskellige fakulteter, institutter og centre.

Alders- og kønsfordeling

Uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne er sammenlignet med andre forskningsområder præget af relativt unge forskere, i og med at den største aldersgruppe blandt forskere er 36 – 40 år. Dette kan dels forklares ved en høj andel af ph.d.-studerende (18 %) blandt forskerne. Samtidig er 60 % af forskerne kvinder. Til sammenligning er den gennemsnitlige andel af kvinder inden for samfundsvidenskab 45 %.

Finansiering

Som helt centrale aktører i finansieringen ses de offentlige forskningsråd og fonde. Disse har i perioden 2008-2012 samlet bevilget 232 mio. kr. til forskning inden for området.

Den hyppigst anvendte finansieringskilde er dog intern finansiering (herunder basismidler), som 76 % af forskerne angiver, har finansieret deres FoU-aktiviteter i større eller mindre udstrækning. Til sammenligning er statslige råd og fonde finansieringskilde for 30 % af forskerne. Undersøgelsen viser også, at finansiering fra ministerier, styrelser, private fonde, kommuner og regioner er hyppigt forekommende. Dog er det relativt sjældent, at en kommune og regioner fx står for hovedparten af en forskers finansiering.

De interviewede forskningsledere beskriver bevillinger til forskning inden for området, som værende mange små beløb uddelt via mindre virkemidler, og

at der følgelig er mindre finansiering til større satsninger.

1.2 Forskningsformål, design og metoder

I undersøgelsen er der skelnet mellem forskning, som primært er styret af en erkendelsessøgende interesse (såkaldt modus 1 forskning), og forskning som primært er styret af en anvendelsesorienteret interesse (såkaldt modus 2 forskning). Undersøgelsen viser, at forskerne selv vurderer, at de fordeler sig nogenlunde ligeligt mellem forskningsaktiviteter, der har fokus på at opnå ny viden og forståelse uden nogen bestemt anvendelse i sigte, og forskningsaktiviteter rettet mod at frembringe nye måder at arbejde på i skoler og dagtilbud. Resultaterne skal dog tages med en række forbehold og må primært betragtes som forskernes egen vurdering af formålet med deres forskning

Kigger man på fordelingen på institutionstyper, viser der sig en række forskelle. Flest forskere på professionshøjskolerne angiver at arbejde primært ud fra en anvendelsesorienteret interesse (68 %), mod 33 % af forskerne på universiteterne. Forskere på andre institutioner som SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet fordeler sig mellem de to yderpoler.

I de kvalitative interview udtrykker interessenterne en række mere kritiske perspektiver på anvendelsesorienteringen i forskningen. Såvel forskningsledere som fagministerier, lærer- og pædagoguddannelser og interesseorganisationer ønsker en forskning, der i højere grad sætter fokus på at højne handlekompetencen i dagtilbud og skoler. Selvom det samtidig betones, at grundforskningen ikke må glemmes, efterlyses en ændret balance mellem forskning, der alene er støttet af en erkendelsesorienteret interesse og forskning, der er støttet af en

anvendelsesorienteret interesse, idet det er væsentligt, at forskningen omsættes til ny praksis i skoler og dagtilbud.

Forskningsdesign og metoder

Kortlægningen viser, at forskerne gør brug af en bred palette af metoder. Forskere anvender både kvalitative og kvantitative metoder eller en blanding af disse og deltager i aktionsforskning og forsøgs- og udviklingsarbejde.

Kortlægningen viser i øvrigt, at de fleste forskere anvender egen primær dataindsamling som udgangspunkt for deres forskning.

Den hyppigst anvendte forskningstype er kvalitativ forskning, som 46 % af forskerne angiver som deres primære forskningstype. Herefter følger kvantitativ forskning, som 28 % af forskerne angiver, og 16 % angiver at benytte en kombination af kvalitativ og kvantitativ forskning som deres primære forskningstype. Henholdsvis 4 % angiver, at deres primære forskningstype er filosofisk, teoretisk forskning, der ikke bygger på empiriske datakilder og 3 % diskuterede/syntetiserende forskning, der udelukkende bygger på sekundære datakilder.

Kortlægningen viser samtidig, at der er en forskel mellem, hvilke typer af metoder der anvendes på de forskellige typer af forskningsinstitutioner. Forholdsvis flere forskere på professionshøjskolerne og EVA angiver således at have anvendt kvalitativ forskning eller en kombination af kvalitativ og kvantitativ forskning, mens universitetsforskere og forskere på SFI, KORA og i Rockwool Fondens Forskningsenhed har et større fokus på kvantitativ forskning.

Blandt de interviewede forskningsledere peger en række interviewpersoner på, at uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelser i Danmark kommer fra en

tradition, der i mange år har været kvalitativt orienteret. Kvantitativ forskning er de senere år begyndt at fylde mere blandt andet på grund af strategiske satsninger og bevillinger fra fonde. En række forskningsledere peger alligevel på, at der er behov for et stærkere kvantitativt fokus i forskningen. Dette vedrører blandt andet, hvilken type af kvantitative design der anvendes. I de senere år har der inden for kvantitativ samfundsvidenskabelig forskning været et stadigt stærkere fokus på eksperimentelle og kvasi-eksperimentelle forskningsdesign. Disse design har relevans i forhold til at løfte dagtilbuds- og folkeskoleområdet, da der er stigende enighed om, at de er velegnede til at undersøge effekter af indsatser. Ifølge de kvantitativt orienterede forskningsledere er der relativt lidt af denne type forskning. I forbindelse med denne undersøgelse, er der identificeret en publikation, der anvender denne type af forskningsdesign inden for uddannelsesforskning, som det er defineret i denne rapport i den undersøgte tidsperiode.

Fra et kvalitativt forskningsperspektiv kritiseres ideen om, at kvantitativ effektforskning og evidensbaseret brug af værktøjer og metoder er vejen til at forbedre dagtilbud og skoler. Fra dette perspektiv er evidensbaseret brug ikke brugbart i forhold til at hjælpe lærere og pædagoger, da det enten forudsætter urealistiske ideer om standardisering af det pædagogiske arbejde eller efterlader praktikere med et enormt fortolkningsrum.

Fra flere sider peges der på, at kvalitative og kvantitative forskere bør være bedre til at samarbejde, da det er deres vurdering, at som det ser ud i dag, har mange kvantitativt orienterede forskere ofte fokus på metodiske problemstillinger og data, mens kvalitativt orienterede forskere har et stærkere kendskab til hverdagen i dagtilbud og skoler. Flere forskningsledere, både fra professionshøjskoler og

universiteter, og både kvalitativt og kvantitativt orienterede efterlyser også, at feltet bliver bedre til at kombinere metoder i mixed methods design.

Blandt øvrige interessenter er der også en interesse for spørgsmålet om metoder i forskningen. Begge fagministerier lægger vægt på betydningen af kvantitativ forskning. De efterlyser stærkere undersøgelser af redskaber, værktøjer og indsatser, så pædagoger og lærere kan udrustes med en stærkere og mere velkvalificeret værktøjskasse. Samtidig ønsker de sig stærkere fokus på effekt og generaliserbarhed af resultater. Fra kommunernes side fremhæves værdien af review som dem, der kommer fra Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning og John Hatties metareview, der gør det muligt at orientere sig i store mængder af forskning.

Repræsentanter fra lærer- og pædagoguddannelsen og interesseorganisationer fokuserer på betydningen af flere forskellige forskningsformer og sammenhængen mellem forskningsspørgsmål og metode. Nogle af interesseorganisationerne er skeptiske uden at være afvisende i forhold til værdien af kvantitative effektstudier og frygter en standardisering af deres medlemmers arbejde.

1.3 Samarbejder

Kortlægningen viser, at forskere i Danmark samarbejder på tværs af institutioner og institutionstyper. Flest forskere samarbejder med (andre) universiteter om forskningsdesign og publiceringer, mens færre samarbejder med professionshøjskoler og andre offentlige forsknings-, evaluerings- og analyseinstitutioner.

En række af forskere og forskningsledere peger i de kvalitative interview gennemført i forbindelse med denne undersøgelse på, at fordelingen af forskere på mange enheder, ifølge deres vurdering, betyder,

at man i forskningen savner overblik og koordinering. Opdelingen har ifølge disse interviewpersoner skabt en situation, der er præget af konkurrence mellem de enkelte forskningsmiljøer. Samtidig peger interviewpersonerne også på, at der er behov for øget samarbejde, da de enkelte forskningsinstitutioner og institutionstyper har forskellige styrkepunkter i forhold til forskning, udvikling og forskningsformidling.

Samarbejdet med praktikere

I forhold til samarbejdet med praktikere har 81 % af forskerne angivet, at de samarbejder med praktikere fra folkeskoler, friskoler, efterskoler og /eller ungdomsskoler. Den næsthøypigste form for samarbejde er mellem forskere og praktikere fra skoleforvaltninger, børne- og ungdomsforvaltninger og/eller kommunale forvaltninger, hvor 56 % angiver at have samarbejdet. 40 % har samarbejdet med praktikere i dagtilbud. Det gælder dog også samtidig, at der er forskel i intensiteten af samarbejdet. Ser man på, hvor stor en andel af forskerne, der har samarbejdet med praktikerne i mere end halvdelen af deres arbejdstid, gælder det 31 % af forskerne.

Den største andel af forskere, der samarbejder med praktikere i folkeskoler, friskoler, privatskoler, efterskoler, ungdomsskoler m.m. finder man på professionshøjskoler.

Også i de kvalitative interview betones vigtigheden af samarbejde med praktikere. Nogle interviewpersoner foreslår, at der tænkes mere i, hvordan samarbejdet mellem forskere og praktikere kan institutionaliseres.

Internationalt samarbejde

Kortlægningen viser, at 79 % af forskerne angiver, at de har samarbejdet med forskere i udlandet i perioden 2009 – 2013. Til sammenligning har 96 %

samarbejdet med andre forskere fra Danmark. Forskellen på andelen af forskere, der samarbejder med forskningsaktive medarbejder fra henholdsvis ind- og udland bliver tydeligere, hvis man ser på, hvor mange forskere, der har anvendt halvdelen af deres tid eller mere på samarbejder med andre forskere. Her angiver 8 %, at de har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere i udlandet i mere end halvdelen af deres tid, hvorimod 49 % angiver, at de har samarbejdet i mere end halvdelen af deres tid med forskningsaktive medarbejdere i Danmark.

I de kvalitative interview betones mulighederne i øget samarbejde med internationale forskere. Både i forhold til de øvrige nordiske lande og fra andre lande som Canada, New Zealand eller øvrige europæiske lande.

1.4 Forskningstemaer og publikationer

Kortlægningen viser, at en stor del af forskerne forsker i både læring i dagtilbud, grundskole og/eller overgange til ungdomsuddannelser. Undersøgelsen viser dog også, at 60 % af forskerne, som defineret i denne undersøgelse, anvender mere end halvdelen af deres tid på grundskoleområdet mod 26 % der anvender mere end halvdelen af deres tid på læring i dagtilbud, og 13 % der anvender mere end halvdelen af deres tid på overgange til ungdomsuddannelserne. En del forsker derudover i andre områder uden for uddannelsesforskning, som det er defineret i denne kortlægning.

Kortlægningen har samtidig også bedt forskerne om at angive, hvilke forskningstemaer de aktuelt forsker i. Forskerne har angivet en mængde forskellige temaer, men især forskes der aktuelt i:

- Inklusion/eksklusion, eksemplificeret ved specialpædagogik, børneperspektivet og læringsmiljøet

- Folkeskolen og kvalitet set i sammenhæng med uddannelsespolitik og evaluering
- Uddannelsesvalg med fokus på fx køn eller unge med etnisk baggrund
- Klasseledelse med en kobling til profession, skolehjemssamarbejdet og motivation for læring
- Evaluering og test, fx PISA, i forhold til didaktik
- Udskoling og ungdomsuddannelse
- Læreruddannelsen
- Skoleledelse specielt set i relation til trivsel, elevpræstationer, tværfaglighed og grundskolen.

Publikationer og forskningsoutput

Antallet af publikationer inden for forskning inden for området viser en stigende tendens i undersøgelsesperioden fra 110 i 2009 til 293 publikationer i 2012. Samlet er der for undersøgelsesperioden identificeret 870 relevante publikationer. Af disse er 51 % tidskriftsartikler og 42 % bogbidrag/serie. Universiteterne og professionshøjskolerne publicerer henholdsvis 80 % og 36 % af deres output som tidskriftsartikler.

I forhold til publiceringssprog gælder det, at 87 % af publikationerne udgives på dansk, mens 13 % udgives på engelsk. Her er dog forskel mellem de enkelte institutionstyper, hvor universiteterne udgiver 69 % af deres publikationer på dansk og 30 % på engelsk, gælder det for professionshøjskolerne, at 95 % udgives på dansk og 4 % på engelsk.

Også i forhold til publikationskanaler, er der forskel på henholdsvis universiteters og professionshøjskolerens publikationsprofiler. For universiteternes vedkommende gælder det, at der i alt er identificeret 218 publikationer i tidskrifter på Den bibliometriske

forskningsindikator's autoritetslister¹, heraf 31 publikationer på niveau 2. Aarhus Universitet er den mest hyppigt publicerende institution med 129 publikationer, efterfulgt af Københavns Universitet med 49 publikationer og Roskilde Universitet med 44 publikationer, Aalborg Universitet med 31 publikationer og Syddansk Universitet med 30 publikationer og Copenhagen Business School med 12 publikationer.

Af professionshøjskolerens publikationer er 51 publiceret i tidskrifter på Den bibliometriske forskningsindikator's autoritetsliste, heraf fem i niveau 2 tidskrifter. I forhold til gennemgangen af publikationer fra professionshøjskolerne skal man dog være opmærksom på, at tallene er behæftet med usikkerhed, da sektorens registreringspraksis for forskning har været under udvikling i undersøgelsesperioden og blandt andet varieret fra institution til institution.

Også EVA, KORA og SFI har øget deres forskningsoutput i den undersøgte periode fra 23 bidrag i 2009 til 43 bidrag i 2012. I alt er der registreret 143 bidrag fra de tre institutioner i perioden 2009 - 2012, heraf cirka halvdelen fra EVA.

I forhold til publiceringssamarbejder er 29 % af tidskriftsartiklerne og 13 % af bogbidrag/serierne fra universiteterne udgivet som sampublikationer. Sampublikationer findes især i forbindelse med udgivelse af artikler i tidskrifter på Den bibliometriske forskningsindikator's autoritetsliste r.

I de kvalitative interview udtrykker en række af forskningslederne kritiske synspunkter vedrørende kvaliteten af forskningen, selvom de vurderer, at der

¹ Autoritetslisterne er lister over serier (konferenceserier, bogserier og tidskrifter) og forlag. Listerne udarbejdes og revideres hvert år af godt og vel 350 forskere fordelt på 67 faggrupper. De vælger i første omgang alle de serier, som er vigtige inden for deres fagområde. I anden omgang inddeler de serierne i to niveauer: det normale niveau 1 og det høje niveau 2. Det

udløser flere point at publicere i serierne på niveau 2 end i serierne på niveau 1. Se: <http://ufm.dk/forskning-og-innovation/statistik-og-analyser/den-bibliometriske-forskningsindikator/den-bibliometriske-forskningsindikator#cookieoptin>

har været en positiv udvikling over de seneste år i forhold til antal af publikationer og kvaliteten af publikationskanaler. På trods af at der er dygtige miljøer rundt omkring, peger de på, at der generelt kunne ske et kvalitetsløft. De peger fx på, at meget af den forskning, der publiceres, publiceres i danske tidsskrifter eller i tidsskrifter, der ikke indgår på autoritetslisterne, og at der er en begrænset mængde af dansk forskning med international gennemslagskraft. Lignende synspunkter udtrykkes af interviewpersoner fra lærer- og pædagoguddannelsen, der samtidig fremhæver behovet for fokus på forskningsformidling og omsætning til praksis.

Forskningstemaer i dansk og international forskning

I kortlægningen er der endeligt blevet foretaget en sammenlignende analyse mellem forskningstemaer i Danmark, øvrige nordiske lande og i OECD-landene som helhed. Analysen tager udgangspunkt i forskning inden for området, der publiceres i internationale tidsskrifter.

Tager man udgangspunkt i den internationalt publicerede litteratur, er dansk forskning præget af at være centreret omkring ganske få, men relativt bredt favnende emneområder, sammenlignet med forskningen i de andre nordiske lande og i OECD som helhed. Analysen af den danske litteratur har således afsløret, at særligt fire temaer er dominerende:

- Undervisning og læring i grundskolen, herunder brugen af IKT
- Forskning i sproglig udvikling og indlæring af sprog
- Forskning i social relation og adfærd herunder blandt andet mobning
- Forskning i skolebørn med autisme/ADHD og deres udvikling.

Omvendt har analysen af den internationale litteratur også identificeret en række temaer, som kun i mindre grad behandles i den danske forskningslitteratur på uddannelsesområdet. Disse omfatter:

- Udvikling af pædagogisk praksis fx undervisnings- og læringsstrategier
- Inklusion og specialundervisning
- Socioøkonomiske faktorer med betydning for uddannelse
- Indlæring af fremmedsprog
- Forskning i etnicitet og kulturelle forskelle.

Samtidig har interviewpersonerne i den kvalitative del af kortlægningen peget på en række emner, som de mener bør belyses yderligere. Det drejer sig blandt andet om fagdidaktik, også ud over læsning og matematik, forskning i læreres og pædagogers praksis og professionsudvikling, dagtilbudsområder generelt, særligt i forhold til hvad kvalitet er, og hvad der påvirker kvalitet, skoleorganisering og skoleledelse mm.

2 Indledning

Den foreliggende kortlægning af dansk uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskolen og overgange til ungdomsuddannelserne er gennemført af DAMVAD på baggrund af et opdrag fra Forum for Koordination af Uddannelsesforskning og Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Dette kapitel beskriver baggrund og formål med kortlægningen, den anvendte definition af uddannelsesforskning og den metodiske fremgangsmåde. Kapitlet afsluttes med en læsevejledning.

2.1 Baggrund og formål for kortlægningen

I "Aftale om et fagligt løft af folkeskolen" af 7. juni 2013 (folkeskolereformen) blev det fastlagt, at der skal nedsættes et nyt forum, Forum for Koordination af Uddannelsesforskning. Forummet skal sikre bedre koordinering og større udbytte af de eksisterende forsknings- og udviklingsaktiviteter på uddannelsesområdet, herunder i relation til folkeskolen. Formålet er i videst mulig omfang at understøtte et fagligt løft af folkeskolen samt læring og didaktik i dagtilbud med henblik på overgangen til folkeskolen.

Forummet samler en lang række af interessenterne på området, herunder repræsentanter fra forskningsmiljøerne på universiteter og professionsskoler, EVA, KORA og SFI, ansvarlige ministerier (Undervisningsministeriet, Ministeriet for Børn, Ligestilling og Sociale Forhold og Uddannelses- og Forskningsministeriet), samt KL, Danmarks Lærereforening, BUPL, Børne- og Kulturchefforeningen, og Skolelederforeningen².

Forummet har blandt andet til opgave at være ansvarlig for at kortlægge den nuværende forsknings-

og udviklingsaktivitet på grundskoleområdet inklusiv læring i dagtilbud og overgange til ungdomsuddannelserne.

For at understøtte dette arbejde har DAMVAD gennemført den foreliggende kortlægning af dansk uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelser.

2.2 Definition af forskningsfeltet

Til grund for kortlægningen har været følgende definition af uddannelsesforskning, der er fastlagt af forummet.

Kortlægningens definition på uddannelsesforskning

"videnskabelig frembragt viden om almen- og fagdidaktik, samt læring og uddannelse, som knytter sig til grundskole- og dagtilbudsområdet samt overgange til ungdomsuddannel-

Kilde: Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser

Undersøgelsen anvender begrebet "forskere" om personer, der har udført uddannelsesforskning i relation til denne definition i perioden 2009 -2013.

2.3 Metode

Kortlægningen er gennemført i perioden februar til juni 2014 og bygger på fire forskellige datakilder:

1. DAMVAD har gennemgået eksisterende statistikker om finansiering af forskning inden for området (budget- og regnskabstal) med henblik på at afklare, om det her ud fra

² En oversigt over medlemmerne af forummet kan findes her: <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/rad-naevn-og-udvalg/forum-for-koordination-af-uddannelsesforskning>

er muligt at kortlægge omfanget af forsknings- og udviklingsårsværk, samt finansiering.

2. DAMVAD har foretaget en bibliometrisk analyse. Udgangspunkt for analysen har været en kombination af data fra Den bibliometriske forskningsindikator (BFI) og professionshøjskolernes PURE-system. Endelig er der samlet data for de resterende forskningsinstitutioner ved gennemgang af disses publikationslister. Disse data har været afsæt for analyserne af forskningsvolumen, kvalitet og samarbejds mønstre.
3. I forlængelse af den bibliometriske undersøgelse er der blevet gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt forskere i Danmark. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var at tilvejebringe et aktuelt estimat af omfanget, profilen og fordelingen af forskning inden for området, dens finansieringskilder og samarbejdsrelationer på området. I alt blev spørgeskemaet sendt ud til 900 forskere, hvoraf 60 % har responderet herpå. Svarprocenten for de respondenter, som har tilkendegivet, at de var forskningsaktive forskere i undersøgelsesperioden, er på 50 %.
4. Som afslutning på kortlægningen har der været gennemført en kvalitativ interviewrunde med nøglerepræsentanter for brugere og producenter af dansk forskning inden for området. Formålet har bl.a. været at sætte fokus på aktuelle barrierer og muligheder, samt at afdække underprioriterede fagområder. Der er i alt gennemført 20 interview af mellem en halv time og en times varighed.

2.4 Læsevejledning

I *kapitel 3* redegør vi for forskningens omfang og rammer.

I *kapitel 4* ser vi på formål med forskningen, anvendte metoder og forskningsdesign.

I *kapitel 5* ser vi på samarbejdsrelationerne mellem de forskellige aktører inden for forskningen.

I *kapitel 6* belyses omfang og karakteren af videnskabelig publicering inden for forskningen.

Endelig indeholder *kapitel 7* en detaljeret redegørelse for de metoder, undersøgelsen hviler på.

3 Omfang og rammer

Følgende kapitel belyser omfanget af uddannelsesforskning inden for læring i dagtilbud, grundskolen og overgange til ungdomsuddannelserne. Dette gøres ud fra en række centrale parametre såsom: Hvor mange forskere er der, hvor udføres forskningen, hvad karakteriserer forskerne, og hvordan finansieres forskningen. Kortlægning af forskningsområder, metoder og organisering beskrives i kapitel 4 og 5.

Kortlægningen i dette kapitel baserer sig på bevilingsoplysninger fra forskningsråd, spørgeskema-data og interview. Førstnævnte danner grundlag for den samlede kortlægning af forskningen, mens sidstnævnte benyttes til at perspektivere resultaterne.

3.1 Størrelse og fordeling

I spørgeskemaundersøgelsen er de adspurgte forskere blevet bedt om at besvare en række grundlæggende spørgsmål om omfanget af deres forskningsaktiviteter inden for uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelser.

Opgørelsen er forbundet med en naturlig usikkerhed, da forskerne har skullet angive forskningsaktiviteter bagud i tid. Derfor er en række af svarkategorierne til spørgsmålene intervalinddelt, da det er blevet vurderet, at forskerne ikke kan forventes at kunne besvare med eksakte værdier.

Undersøgelsen viser, at der i 2013 var 540 forskere, som beskæftigede sig med uddannelsesforskning, og at disse forskere tilsammen har bedrevet uddannelsesforskning svarende til mellem 209-266 årsværk.

I tabel 3.1 ses antallet af forskere, der har angivet at være forskningsaktive i årene 2009-2013. Som det

fremgår af tabellen, har antallet af forskere været stigende inden for de seneste fem år. Det er således estimeret, at der i 2009 var 332 aktive forskere inden for området, mens tallet i 2013 var på 540. Dette svarer til en gennemsnitlig årlig vækst i antallet af forskere inden for området på 13 %.

TABEL 3.1

Antal og andel af aktive forskere inden for uddannelsesforskning, fordelt på år, 2009-2013

	Antal personer	Årsværk
2009	332	130-170
2010	369	144-185
2011	412	160-205
2012	465	174-223
2013	540	209-266

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014

Note: N = 364. Antallet af aktive forskere er baseret dels på spørgeskemaundersøgelsen dels på et estimat af aktiviteten blandt de forskere, som ikke har besvaret spørgeskemaet (N = 241). Forskerne har angivet andel forskningsårsværk inden for området i fem intervaller: 0 %, 0<-25 %, 25 % <-50 %, 50 % <-75 % og 75 % <100 % Intervallerne i tabel 3.1 er beregnet på baggrund af, at besvarelserne ligger i midten af intervallerne (fx 25<-50 % = 37,5 %), og at besvarelserne ligger i den maksimale ende af intervallet (fx 25-50 = 50 %)

Note: For fremgangsmåde i forbindelse med udvalg af respondenter til spørgeskemaundersøgelsen, se afsnit 7.3.1

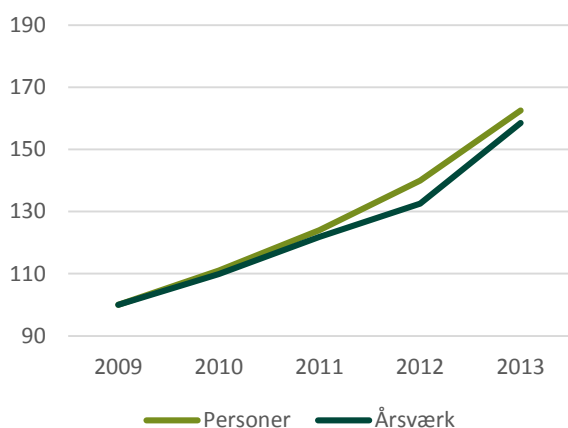
For at komme nærmere det reelle omfang af forskning inden for området, givet at disse forskere kan være beskæftiget med andre arbejdsopgaver og/eller forskningsområder, er de adspurgte forskere blevet bedt om at vurdere omfanget af deres aktiviteter inden for uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne målt som andel af deres årsværk.

Da et centralt formål med kortlægningen har været at kunne se udviklingen inden for forskningsområdet, er de adspurgte forskere blevet bedt om at angive omfanget af deres forskning i intervaller frem

for eksakte andele. Denne tilgang er valgt, da forskerne er blevet bedt om at angive fem år bagudrettet, og en præcis vurdering om forskningsaktiviteter tilbage til 2009 vil næppe være mulig. Følgelig er opgørelsen i tabel 3.1 opgjort i interval. Som det fremgår, har aktiviteten været stigende i den undersøgte periode. I 2013 var der således mellem 209-266 fulde årsværk inden for forskningsområdet. Dette svarer til en gennemsnitlig årlig tilvækst i årsværk på 12 %.

FIGUR 3.2

Stigning i personer og årsværk, 2009 = indeks 100.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014

Note: N = 364. Stigning i årsværk er beregnet på baggrund af middelværdien i opgørelsen, som fremgår i tabel 3.1.

I ovenstående figur 3.2 ses udviklingen med startår 2009 = indeks 100. Som det fremgår af figuren, er antallet af personer og årsværk steget med samme intensitet over perioden, og samlet set er der kommet 63 % flere forskere fra 2009 til 2012 og tilsvarende 59 % flere årsværk.

TABEL 3.3

FoU-årsværk fordelt på forskningsområder

FoU årsværk	
Polarforskning	490
Social- og velfærdsforskning	621
Lægemiddelforskning	1.833
Fødevarerforskning	1.284

Kilde: Polarforskning: <http://ufm.dk/en/publications/2014/files-2014-1/hi-furapport2014-18.pdf>, Social- og velfærdsforskning: <http://ufm.dk/publikationer/2012/filer-2012/hovedrapport-kortlaegning-dansk-social-og-velfaerdsforskning.pdf>, Lægemiddelforskning: <http://ufm.dk/publikationer/2010/filer-2010/kortlaegning-af-dansk-laegemiddelforskning.pdf> og fødevarerforskning: <http://ufm.dk/publikationer/2010/filer-2010/kortlaegning-foedevareforskning.pdf>.

Note: Dataår: Polarforskning = 2013, Social- og velfærdsforskning = 2009, Lægemiddelforskning = 2009 og fødevarerforskning = 2008

Uddannelses- og Forskningsministeriet har tidligere gennemført lignende kortlægninger af forskningsområder. I ovenstående tabel fremgår antallet af FoU-årsværk for de kortlagte fagområder. Disse kortlægninger dækker dog også over teknisk-administrativt personales (TAP) årsværk, mens nærværende kortlægning kun indeholder årsværk for det videnskabelige personale. Hvis det antages, at antallet af TAP-årsværk udgør samme andel inden for dette forskningsområde, som gennemsnittet inden for samfundsvidenskaberne³, svarer det til et samlet antal FoU-årsværk på mellem ca. 250 og 320 inden for uddannelsesforskning. Sammenholdt med de øvrige kortlagte forskningsområder, jf. tabel 3.3, er uddannelsesforskning, som defineret i denne kortlægning, et relativt lille forskningsområde.

Som det fremgår af tabel 3.4, er 57 % af forskerne ansat ved et universitet, mens 23 % er ansat ved en af de syv professionshøjskoler. 14 % af de ad-

³ Forskning og Udvikling i det Offentlige, tabel 6 (2012) FoU personale og FoU årsværk fordelt på sektor, hovedområde, personalekategori og køn. Antal personer og antal årsværk. 2012 tallene er foreløbige.

spurgte har angivet at være ansat ved to institut-
onstyper. Det kan antages, at de 14 % blandt andet
dækker over de ph.d.-stipendier uddelt via ph.d.-rå-
det for Uddannelsesforskning, hvor den ph.d.-stu-
derende er ansat ved en professionshøjskole og
indskrevet som studerende ved et universitet⁴.

TABEL 3.4

Antal og andel forskere fordelt på institutioner,
2009-2013

	Antal svar	Procent
Universitet	209	57 %
Professionshøjskole	84	23 %
SFI, KORA, RFF, EVA eller andet	21	6 %
Tilknyttet flere institutio- ner	50	14 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N = 364.

Rettes blikket mod forskerne på universiteterne (ta-
bel 3.5) viser nærværende undersøgelse, at der er
ét stort miljø samt en række relativt set mindre miljøer.
Institut for Uddannelse og Pædagogik ved Aar-
hus Universitet (AU) er det største universitetsforsk-
ningsmiljø og huser således 39 % af alle de ad-
spurgte. Herefter følger to næsten lige store miljøer,
henholdsvis Institut for Læring og Filosofi ved Aal-
borg Universitet (13 %) samt Institut for Psykologi
og Uddannelsesforskning ved Roskilde Universitet
(10 %). Samlet set foregår næsten halvdelen af al
forskning inden for området ved universiteterne på
AU fordelt på fire forskellige institutter. På Køben-
havns Universitet (KU) er miljøet ligeledes spredt på
flere institutter, mens forskning inden for området på
RUC og Syddansk Universitet (SDU) hovedsagligt er
samlet på henholdsvis to og et institut med enkelte

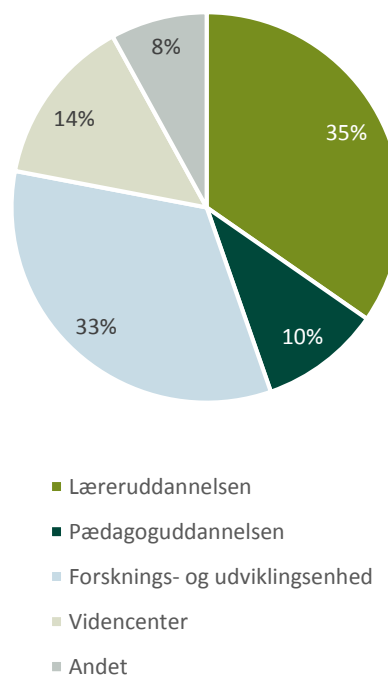
⁴ <http://www.au.dk/forskudd/uddforsk/forside/>

forskere spredt på andre institutter (øvrige institut-
ter/centre).

De forskere, der er ansat ved professionshøjsko-
lerne, er primært tilknyttet læreruddannelsen eller
en central forsknings- og udviklingsenhed. Som det
fremgår af figur 3.6, står disse to afdelingstyper for
68 % af alle forskere på professionshøjskolerne.

FIGUR 3.6

Forskere ved professionshøjskolerne fordelt på in-
stitut/center, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N = 121. Kategorierne er ikke gensidigt udelukkende. Flere forskere
har således angivet, at de er tilknyttet mere end et institut/center.

Hvis disse enhedstyper indeles på de syv profes-
sionshøjskoler fremgår det dog, at miljøerne er
mere spredt.

TABEL 3.7

Andel af forskere, fordelt på professionshøjskole, 2009-2013

Andel	
Professionshøjskolen Metropol	17 %
Professionshøjskolen UCC	18 %
University College Lillebælt	7 %
University College Nordjylland	6 %
University College Sjælland	13 %
University College Syddanmark	9 %
VIA University College	31 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse

Note: N = 121. Pga. afrunding summer tallene ikke til 100

Som det fremgår af tabel 3.7 er 31 % af de professionshøjskoleansatte forskere ansat ved VIA University College. Herefter følger Professionshøjskolen Metropol og Professionshøjskolen UCC, der omfangsmæssigt er næsten lige store (henholdsvis 17 % og 18 %).

Disse forskelle mellem miljøer er dog ikke alene et udtryk for størrelsen af miljøerne, men også for at man på den enkelte professionshøjskole har valgt forskellige måder at organisere arbejdet på. På nogle professionshøjskoler har man valgt at koncentrere forskningsaktiviteterne på et mindre antal personer, mens man på andre har valgt at sprede dem ud på flere personer.

TABEL 3.5

Antal og andel FoU-personale ansat ved et af de otte danske universiteter, fordelt på institutter/centre, alle FoU-aktive, 2009-2013

Universitet	Institut/center	Antal	Procent
AU	Institut for Uddannelse og Pædagogik	102	39%
AAU	Institut for Læring og Filosofi	33	13%
RUC	Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning	27	10%
KU	Institut for Medier, Erkendelse og Formidling	12	5%
KU	Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab	10	4%
SDU	Institut for Kulturvidenskaber	9	3%
AU	Institut for Økonomi	8	3%
KU	Institut for Naturfagenes Didaktik	4	2%
AU	Institut for Statskundskab	4	2%
AAU	Institut for Kommunikation	4	2%
KU	Institut for Psykologi	3	1%
AU	Center for Scienceuddannelse	3	1%
KU	Sociologisk Institut	3	1%
RUC	Institut for Natur, Systemer og Modeller	3	1%
KU	Institut for Engelsk, Germansk og Romansk	3	1%
-	Øvrige institutioner/centre	31	12%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014

Note: N =259

Figur 3.8 viser fordelingen af forskertilknytninger på hver institution på enhedstyper. Her fremgår det, at de fleste forskere på institutionerne er organiseret i de centrale forsknings- og udviklingsenheder. Dette med undtagelse af Professionshøjskolen Metropol, hvor de fleste forskere er tilknyttet læreruddannelsen.

Samlet set tegner der sig et billede af forskning inden for området spredt ud på mange forskellige forskningsmiljøer fordelt på fem universiteter, syv professionshøjskoler og SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet. Der er således identificeret 16 forskningsmiljøer på det relativt begrænsede forskningsområde, som området udgør. På universiteterne og professionshøjskolerne gælder det samtidig, at forskerne er fordelt på flere forskellige fakulteter, institutter og centre.

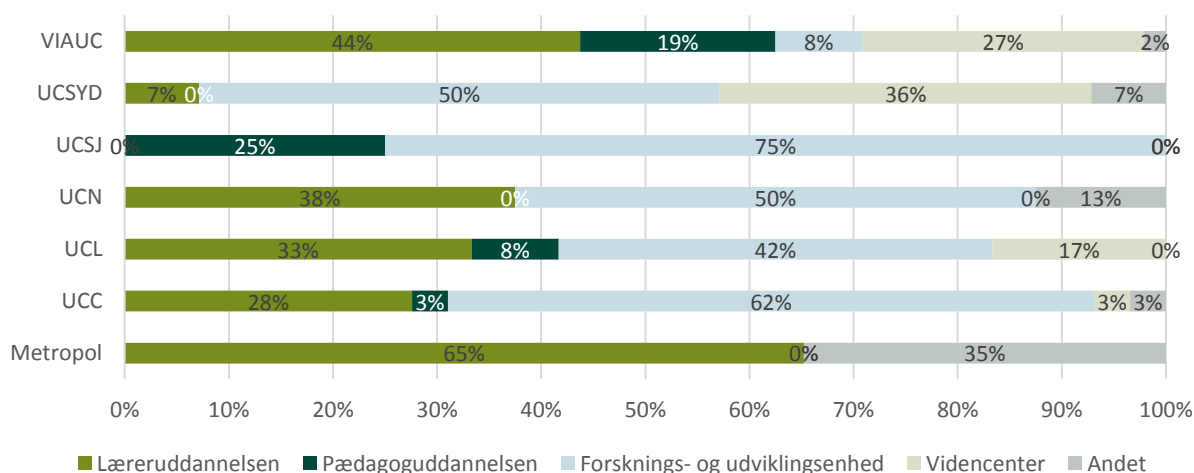
Af de kvalitative interview med forskere og forskningsledere fremgår det, at denne organisering har en betydning for, hvordan feltet opleves. Flere forskningsledere fra universiteter og professionshøjskoler bruger ord som, at feltet er atomiseret, at der mangler et samlet overblik og koordinering, og at de enkelte miljøer og forskere arbejder i deres egen retning. Problemstillingen har samtidig muligvis betydning for finansiering af forskning inden for området (afsnit 3.3), hvor en del peger på, at der er mangel på større forskningsprojekter, og uddelingen sker i form af mindre bevillinger.

3.2 Forskerprofiler

I det følgende beskrives profilen af den gruppe af danske forskere, som bedriver forskning inden for området.

FIGUR 3.8

Fordeling af forskeres tilknytninger, fordelt på professionshøjskole og enhedstype

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse. Svarene er respondenternes egen angivelse af deres organisatoriske tilknytning, dog er svar for Metropol, der har angivet Forsknings- og Udviklingsenhed ændret til 'Andet'
 Note: N=121 Kategorierne er ikke gensidigt udelukkende. Flere forskere har således angivet, at de er tilknyttet mere end en uddannelse eller institut/center.

For at sikre et forskningsfelts bevarelse og udvikling er det centralt, at der løbende tiltrækkes og uddannes nye forskningstalenter. Ligeså vigtigt er det, at der er dygtige seniorforskere, som kan lede forskningsprojekter og tiltrække ekstern finansiering til forskningsområdet.

I tabel 3.9 ses forskerne fordelt på stillingsbetegnelser. Som det fremgår af tabellen, er 41 % af de adspurgte lektoransatte ved enten et universitet eller en professionshøjskole, mens knap en ud af fem af de adspurgte er ph.d.-studerende (18 %). Disse to grupper udgør således de største personalegrupper inden for forskningen. Ser man på seniorstillingsbetegnelserne, professor (mso) og seniorforsker udgør disse samlet 15 % af de kortlagte forskere.

TABEL 3.9

Andel og antal FoU-personale fordelt på stillingsbetegnelser, 2009-2013

	Andel	Antal
Professor	10 %	36
Professor mso	3 %	12
Lektor	41 %	150
Adjunkt	9 %	33
Seniorforsker (fx på KORA eller på SFI)	2 %	7
Forsker (fx på KORA eller på SFI)	1 %	3
Postdoc	3 %	12
Ph.d.-stilling	18 %	65
Øvrige forskningsrelaterede stillinger (forskningsassistent, videnskabelig assistent mv.)	2 %	9
Konsulent, specialkonsulent, projektleder o. lign.	3 %	12
Ekstern lektor, undervisningsassistent m.m.	1 %	4
Øvrige stillingsbetegnelser	6 %	21

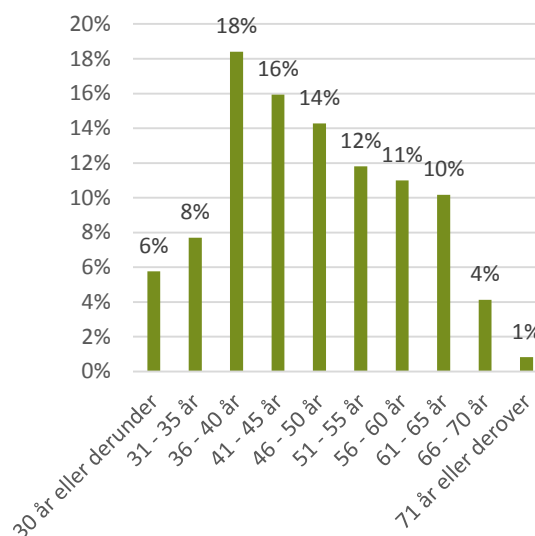
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
 Note: N = 364. Øvrige stillingsbetegnelser dækker bl.a. over forskningschefer, ledere, konsulenter, seniorrådgivere mv.

Aldersfordelingen blandt forskerne er ligeledes relevant at belyse af samme årsager som fordelingen i stillingskategorierne.

Som det fremgår af figur 3.10 er den største alderskategori blandt forskere 36-40 år. Ser man på lignende opgørelser, såsom Uddannelses- og Forskningsministeriets "En forskerstab i vækst 2007-2009"⁵, er der en relativt større andel af unge forskere inden for området sammenholdt med gennemsnittet. Det kan dog dels forklares med, at nærværende kortlægning efter ønske fra forummet også inkluderer ph.d.-studerende, hvilket ikke altid er praksis for forskningskortlægninger.

FIGUR 3.10

Aldersfordeling på forskere inden for området, 2009-2013

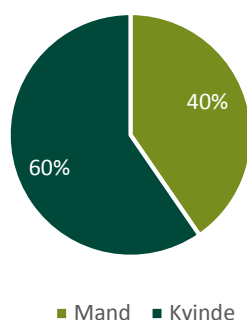
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
 Note: N = 364

⁵ <http://ufm.dk/forskning-og-innovation/statistik-og-analyser/forskere-ved-universiteterne>

Af nærværende undersøgelse fremgår det ligeledes, at 60 % af forskerne inden for området er kvinder (figur 3.11).

FIGUR 3.11

Forskere inden for området fordelt på køn, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N = 364

Sammenholdt med tal fra Danmarks Statistik er der relativt set flere kvindelige FoU-ansatte inden for området sammenholdt med gennemsnittet, som i perioden 2009-2012 (nyeste dataår) har været på 45 % inden for samfundsvidenskaberne⁶.

3.3 Finansiering

Offentlige bevillinger til forskning og udvikling uddeles både som konkurrenceudsatte midler og som basismidler. I 2013 var balancen mellem disse 60 % basismidler og 40 % konkurrenceudsatte midler⁷. Sidstnævnte uddeles via offentlige forskningsråd og fonde og er særligt interessante, da de kan afspejle særlige politiske prioriteringer af et forskningsområde (som eksempelvis de

tematiske programkomitéer under Det Strategiske Forskningsråd) eller at forskningsområdet, i fri konkurrence med andre forskningsområder, formår at opnå tilsagn – med andre ord, et tegn på kvalitet i forskningen og forskningsidéerne. I forhold til det undersøgte forskningsområde er de helt centrale aktører Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd, Danmarks Grundforskningsfond og Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning. Ved en gennemgang af uddelinger fra disse råd i senere år, er det muligt at opgøre den eksterne finansiering til området. Det skal dog bemærkes, at dette ikke inkluderer private finansieringer fra eksempelvis TrygFonden, Egmont Fonden mv.

Samlet har de tre råd, Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd samt Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning bevilget 232 mio. kr. til uddannelsesforskning i perioden 2008-2012.

Ph.d.-rådet og Det Strategiske Forskningsråd har i perioden 2008-2012 uddelt øremærkede midler til området. Førstnævnte havde sin første uddeling i 2011, og har foreløbigt uddelt ph.d.-stipendier inden for området i fire år⁸. Sidstnævnte har uddelt midler til området i en begrænset periode (2006-2011) gennem programkomité for Uddannelse og Kreativitet⁹. I 2014 blev det Strategiske Forskningsråd en del af Danmarks Innovationsfond og rådets fremtidige tematiske prioriteringer er endnu ukendt.

Udover ekstern finansiering er den interne finansiering central inden for området. Som det fremgår af

⁶ Danmarks Statistik: FOUOFF02: FoU-årsværk i den offentlige sektor efter sektor, videnskabelige hovedområde, personalekategori og køn. Beregningen er foretaget på baggrund af FoU-årsværk ved højere læreranstalter, inden for samfundsvidenskab og for perioden 2009-2012. Link til statistik findes her: <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1366>

⁷ UFM Nøgletal, <https://itunes.apple.com/dk/app/ufo-n-gle-tal/id844080270?mt=8>

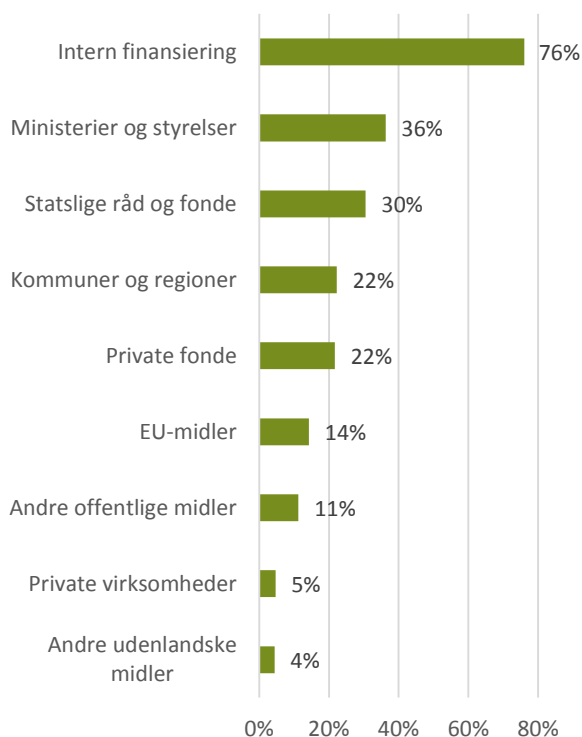
⁸ <http://www.au.dk/forskudd/uddforsk/forside/>

⁹ <http://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/det-strategiske-forskingsrad/om-radet/programkomiteerne/uddannelse-og-kreativitet>

figur 3.12, angiver 76 % af forskere, at de har modtaget intern finansiering til deres FoU-aktiviteter. 30 % tilkendegiver, at de har modtaget ekstern forskningsfinansiering fra, bl.a. tidligere nævnte, statslige råd og fonde. 36 % angiver, at de har fået midler fra ministerier og styrelser, mens 22 % oplyser, at de har modtaget midler fra henholdsvis kommuner og/eller regioner og private fonde.

FIGUR 3.2

Kilder til finansiering, fordelt på andel af forskere, der har modtaget midler, 2009-2013 (muligt at vælge flere typer)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014

Note: N = 74-29. Intern finansiering er inkl. basismidler, Statslige råd og fonde dækker over Danmarks Grundforskningsfond, Det Frie Forskningsråd og Højteknologifonden, Det Strategiske Forskningsråd og Rådet for Teknologi og Innovation (per 1. april 2014 Danmarks InnovationsFond)

Tabel 3.13 går dybere ind i fordelingen af finansieringen af forskningen. Som det fremgår, er det i relativt få tilfælde, at kommuner og regioner står for

hovedparten af en forskers finansiering (6 % af tilfældene). Til gengæld er de statslige råd og fonde ofte en væsentlig finansieringskilde, der i 38 % af tilfældene finansierer over halvdelen af FoU-aktiviteterne.

TABEL 3.13

Finansiering, fordelt på finansieringskilde og intervalinddelte finansieringsstørrelse, 2009-2013

	>0% - 25 %	>25% - 50%	>50% - 75%	>75% - 100%
Intern finansiering	29 %	29 %	17 %	26 %
Statslige råd og fonde	27 %	35 %	15 %	23 %
Ministerier og styrelser	49 %	28 %	11 %	11 %
Kommuner og regioner	58 %	36 %	4 %	2 %
Andre offentlige midler	63 %	24 %	2 %	10 %
Private fonde	52 %	22 %	13 %	14 %
Private virksomheder	71 %	6 %	18 %	6 %
EU-midler	50 %	33 %	10 %	8 %
Andre udenlandske midler	63 %	13 %	19 %	6%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014

Note: N = 74-294

Af undersøgelsen fremgår det også, at 22 % af de adspurgte forskere angiver, at de ikke har modtaget eksterne midler i de år, de har været forskningsaktive i undersøgelsesperioden.

Blandt de deltagende forskere og forskningsledere i interviewundersøgelsen påpeges det paradoksale i den store andel af samfundets udgifter, der anvendes på dagtilbuds- og skoleområdet, hvor udgifter til folkeskoleområdet alene udgjorde 4 % af BNP i perioden 2009 – 2013, og at der fra samfundets side sættes lid til at store og komplekse problemer, skal løses på området, samtidig med at det er et relativt

lille og ikke særligt højt prioriteret forskningsområde. I det perspektiv kan det virke ærgerligt, at der ikke er mere strategisk forskning på området.

Det påpeges også i interviewene, at de strategiske satsninger, der har været på området de seneste fem til seks år har været i stand til at tiltrække forskere fra andre forskningsfelter, blandt andet økonomer og sociologer, til gavn for området. Når disse eksterne finansieringsmuligheder forsvinder, er det vurderingen, at de forskere, der er tiltrukket fra andre forskningsfelter også forsvinder, sammen med den infrastruktur, der er opbygget.

Undervisningsministeriet og kommuner fremhæves af forskere for de senere år at have ydet et aktivt bidrag til området, fx i form af følgeforskning af reformer og større tiltag eller lokale forsknings- og udviklingsprojekter. Samtidig har andre aktører, såsom de private fonde (fx Tryg- Fonden, Egmont Fonden og senest A. P. Møller Fonden), markeret sig som store bidragsydere til området. På dagtilbudsområdet har BUPL de senere år uddelt omkring 4,5 millioner kr. årligt til forskning.

Forskningsledere og forskere ser yderst positivt på disse bidrag. De peger dog på det problematiske i, at ressourcer ikke følges op af anden finansiering. Det skyldes, at eksterne midler fra kilder som fx ministerier og kommuner har en anden og mere umiddelbar anvendelsesorienteret interesse end at støtte udvikling af forskningsfeltet, teoriudvikling, publicering af resultater i peer reviewede tidsskrifter osv. Et eksempel på dette er fx, at BUPL ikke afsætter midler til, at forskerne kan publicere deres resultater.

Hvis ønsket er at løfte det generelle forskningsniveau, er det således problematisk, hvis man alene overlader det til ekstern finansiering fra ministerier, fonde og kommuner. Forskerne peger derfor ikke

overraskende på betydningen af basismidler, hvis dette mål skal indfries.

Også interviewpersonerne fra Undervisningsministeriet, kommuner, lærer- og pædagoguddannelserne, interesseorganisationer peger på vigtigheden af finansiering af området, hvis det skal medvirke til et fagligt løft af folkeskolen og læring i dagtilbud med henblik på overgangen til Folkeskolen. En række af interessenterne uden for forskningskredse peger på, at der i deres optik især mangler viden om, hvad der virker i dagtilbud, om der egentlig er høj kvalitet i Danmark, og hvad der påvirker den.

Enkelte af interessenterne uden for forskerkredse peger på, at der kan være en fare for en skævvridning af forskningen i dagtilbuds- og folkeskoleområdet i kraft af betydningen af ekstern finansiering. Det vedrører ikke forskernes integritet, men hvilke spørgsmål, der stilles i forskningen.

4 Formål med forskningen, anvendte metoder og forskningsdesign

Hensigten med Forum for Koordination af Uddannelsesforskningens arbejde er i videst muligt omfang at understøtte et fagligt løft af folkeskolen, samt læring og didaktik i dagtilbud med henblik på overgangen til folkeskolen. I den forbindelse er det væsentligt at undersøge ud fra, hvilket formål forskning inden for læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelser igangsættes. Sættes forskningen i gang ud fra et formål at opnå ny viden og forståelse uden nogen bestemt anvendelse i sigte, eller er den rettet mod praktiske mål?

Knyttet til dette er spørgsmålet om, hvilke metoder og forskningsdesign, der anvendes i forskningen. Dette er særligt relevant, fordi der på uddannelsesområdet, som på mange andre velfærdsområder, pågår en debat om evidensbaseret.

Kortlægningen af forskningen i dette kapitel baserer sig på to kilder: Dels en spørgeskemaundersøgelse med forskere i Danmark, dels interview med centrale interessenter. Til at perspektivere forskernes og interessenternes vurderinger indhentes perspektiver fra den bibliometriske analyse.

4.1 Forskningsformål

I afsnittet undersøger vi, med hvilket formål der forskes. Er det primære formål at opnå ny viden og forståelse uden nogen bestemt anvendelse i sigte, eller er forskningen rettet mod bestemte praktiske mål eller mod at frembringe nye måder at arbejde på i dagtilbud og skoler?

I spørgeskemaundersøgelsen blandt forskerne er der spurgt ind til, hvilket formål der har været udgangspunktet for deres forskning.

Der er efter drøftelser med undersøgelsens følgegruppe taget udgangspunkt i en skelnen mellem modus 1 og modus 2 forskning, som ifølge følgegruppen er mere velkendt og anvendt i forskningsmiljøerne end fx Frascati-manualens¹⁰ skelnen mellem grundforskning, anvendt forskning og udvikling.¹¹

Skelnen mellem modus 1 og modus 2 forskning bygger kort fortalt på ideen om, at den moderne vidensproduktion kan inddeles i to typer af forskning – modus 1, der primært er organiseret i videnskabelige (fag)discipliner og modus 2, som primært retter sig efter relevans og samfundsmæssig bæredygtighed.

I spørgeskemaet har modus 1 forskning efter samråd med følgegruppen været defineret som forskning (faglig såvel som tværfaglig) styret primært af en erkendelsessøgende interesse, mens modus 2 forskning (forskning og netværk af forskningsaktive medarbejdere og praktikere, styret primært af en anvendelsesorienteret interesse).

Figur 4.2 viser, hvordan forskere i Danmark efter deres egen vurdering forholder sig til spørgsmålet om, hvordan deres forskning fordeler sig på de to idealtyper. I spørgeskemaundersøgelsen er forskerne blevet bedt om at svare på spørgsmålet ved at sætte kryds i et af de intervaller, der er gengivet i figur 4.1. Spørgsmålet besvares af to omgange, idet der først angives en fordeling for modus 1 forskning og dernæst for modus 2.

Tallene bør dog læses med en række forbehold. Det skyldes, at det er en vanskelig problemstilling at undersøge, og at forskernes svar kan variere efter de

¹⁰ <http://www.oecd.org/science/inno/frascatimanualproposedstandard-practiceforsurveysonresearchandexperimentaldevelopment6thedition.htm#toc>

¹¹ Skelnen stammer fra Michael Gibbons et al (1994), *The New Production of Knowledge. The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies*, London: Sage

lokale opfattelser og traditioner på de institutioner, de er ansat på. Fx viste diskussioner i følgegruppen, at anvendelsesorientering på nogle forskningsinstitutioner defineres ud fra, om undersøgelsen finansieres af et forskningsråd eller af en rekvirent, som fx et ministerium. Resultaterne skal således læses som en indikation på, hvordan forskerne selv opfatter formålet med deres forskningsaktivitet.

Figuren viser for det første, at forskningen ifølge forskernes egen vurdering fordeler sig stort set lige mellem de to forskningstyper. Den største andel af forskerne (ca. 1/3) mener endvidere, at deres forskning fordeler sig på en sådan måde, at én af de to idealtypen udgør mellem 25 % og 50 % af den forskning, de har bedrevet.

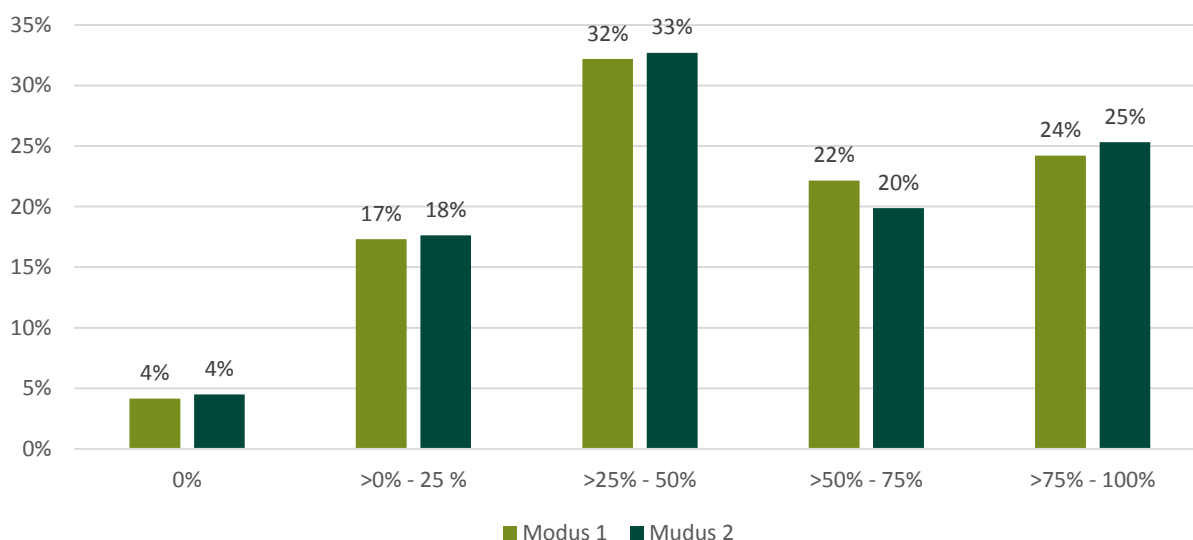
Imidlertid er det værd at notere sig, at svarene ikke summerer op til 100 %. En mulig forklaring kunne være, at nogle forskere ikke betragter modus 1 og modus 2 som teoretisk set gensidigt udelukkende

forskningstyper. Også dette peger på, at resultaterne i dette kapitel bør fortolkes med en vis varsomhed.

Af de forskere, der har udfyldt spørgsmålet som til tænkt og derved giver mulighed for at summere svarene til 100 %, ser fordelingen ud som følger:

FIGUR 4.1

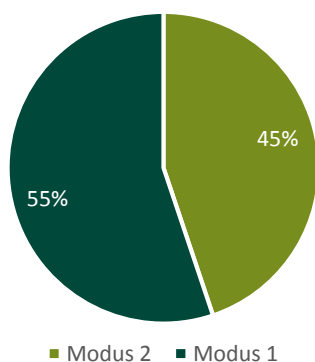
Andelen af forskere, der karakteriserer deres forskning som hhv. modus 1 og modus 2

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=289-312

FIGUR 4.2

Andelen af forskere, der primært karakteriserer deres forskning som hhv. modus 1 og modus 2, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=165

Figur 4.2 viser således, at der ved denne opgørelsesmetode, der ifølge forskernes egen-vurdering kan observeres en lille overvægt til modus 2 forskningen.

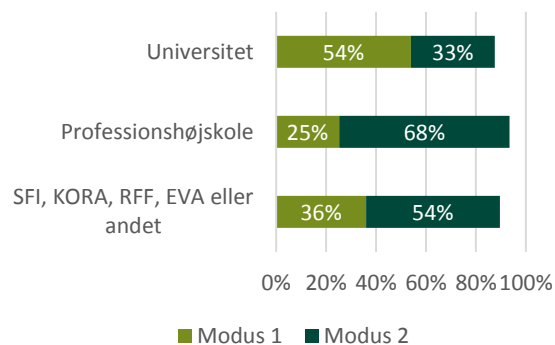
Ser vi nærmere på, hvordan fordelingen mellem modus 1 og modus 2 forskning i forskningen tager sig ud for de forskellige institutionstyper, tegner der sig dog et mere tydeligt billede, selvom figuren ikke summerer til 100 %.

I figur 4.3 ses, at det for universiteternes vedkommende gør sig gældende, at størstedelen af den forskning, der er blevet bedrevet, ifølge forskernes egen vurdering, primært kan karakteriseres som modus 1. 33 % af universitetsforskere angiver således, at mere en halvdelen af deres forskning kan karakteriseres som modus 2-forskning. Både for professionshøjskolerne og "andre" institutioner forholder det sig derimod omvendt. 68 % af forskere på professionshøjskolerne angiver, at de vurderer, at deres forskning hovedsagligt kan betragtes som modus 2-forskning. For andre institutioner, som fx

KORA og SFI, er hovedvægten ifølge forskernes egen vurdering også på modus 2 forskning. Her svarer henholdsvis 36 % af forskerne, at den forskning, som de har bedrevet i perioden 2009-2013, hovedsagligt kan betragtes som modus 1, hvorimod 54 % svarer, at den hovedsagligt kan betragtes modus 2.

FIGUR 4.3

Andelen af forskere, der primært karakteriserer deres forskning som hhv. modus 1 og modus 2 fordelt på institutionstype, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=289-312

Hvor spørgeskemaundersøgelsen i forskernes egen vurdering indikerer ligelig fordeling mellem forskning, der primært er fokuseret på erkendelsesdrevet og en anvendelsesorienteret interesse, er interviewpersonerne i de kvalitative interview væsentligt mere kritiske. Dette gælder stort set uanset, om der er tale om forskningsledere, repræsentanter for ministerier, kommuner, lærer- og pædagoguddannelserne og interesseorganisationer.

Blandt forskningslederne, der er interviewet til denne undersøgelse, karakteriseres forskningen som primært at have været drevet af en erkendelsesinteresse, og de peger på, at det handlingsorienterede traditionelt har været underprioriteret i forskningen inden for området.

Anvendelse og relevans er i denne optik ikke alene et spørgsmål om tematisk relevans, dvs. om man forsker i emner, der er oppe i tiden, eller der er fokus på i dagtilbud eller skoler, men hvor langt der er til, at lærere eller pædagoger kan begynde at handle på forskningen, som en forskningsleder på en professionshøjskole udtrykker det.

Dette handlingsorienterede fokus udtrykkes forskelligt af forskningslederne alt efter videnskabsteoretisk, disciplinmæssigt og metodisk udgangspunkt. Nogle siger, at forskningen bør være mere anvendelsesorienteret og fokusere på, hvordan elevernes læringsudbytte forbedres, eller at forskningen bør være mere fokuseret på at teste indsatser og populære teorier i uddannelsesfeltet. Andre taler om, at der er behov for teoriinformeret forskning, der undersøger fænomenerne i deres kompleksitet og fører forståelser tilbage til praktikerne.

Et andet vigtigt perspektiv, der fremhæves af en mængde forskningsledere, er formidling eller omsætning af forskningsresultater til ny praksis i skolerne. Dette er vanskeligt og udfordrende, og der er mange forskellige kanaler, der kan bringes i spil, som faglige fyrtårne i folkeskolen, udvikling af kurser, professionsuddannelserne, skriftlig formidling osv. Det afgørende er, at det er et nødvendigt led for, at forskningen kan understøtte et fagligt løft af folkeskolen, samt læring og didaktik i dagtilbud med henblik på overgangen til folkeskolen.

Det handler for forskningslederne ikke om et enten eller perspektiv, hvor forskning der er rettet mod praktiske mål helt skal erstattes, men at der skal opnås en balance mellem de to. Grundforskning er en væsentlig del af den videnskabelige arbejdsdeling, der danner udgangspunkt for den mere anvendelsesorienterede forskning.

Blandt fagministerierne er vurderingen, at der mangler forskningsbaseret viden om indsatser, redskaber og metoder. Dansk forskning inden for området opfattes som meget diagnosticerende og problematiserende og som at have fokus på rammebetingelser. Der peges blandt andet på, at der i de review, der udføres af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, ikke er identificeret meget dansk forskning, der er generaliserbar og har fokus på effekter.

Interviewpersonerne fra kommunerne beskriver, at de bruger forskning inden for området til at forbedre, kvalitetsudvikle og udfordre den fagprofessionelle tænkning. Viden skal bruges til at stille kvalificerende spørgsmål til det "vi plejer at gøre", udvikle de fagprofessionelle og sikre, at man kan lave en målrettet indsats i kommunerne. I deres perspektiv er det derfor vigtigt, at forskerne orienterer sig ind i praksisfeltet, når de overvejer forskningsprojekter, ligesom at de også peger på betydningen af formidling, dvs. svaret på spørgsmålet om, hvordan praktikerne skal få det til at virke i sin hverdag. EVA fremhæves af flere som en organisation, der arbejder dygtigt med formidlingsspørgsmålet.

På lærer- og pædagoguddannelsen peger man ligeledes på, at der mangler anvendelsesorienteret viden fra dansk forskning inden for området. Der peges fx på, at der mangler viden om dagtilbud og læring i forskellige aldersgrupper, fx om læring med udgangspunkt i barnet. En uddannelsesleder på en professionshøjskole beskriver, at de på uddannelsen savner dansk forskning inden for området med tilstrækkelig gennemsalgskraft, og de i stedet inddrager international forskning, fx fra Tyskland og England, hvor der forskes mere. Også her betones vigtigheden af dybde og kvalitet i forskningsformidling. Internt arbejder man blandt andet med at øge de nyuddannede pædagogers og læreres forståelse

for at bruge og anvende forskning ved selv at lade dem medvirke i forskningsprocesser.

Ligeledes peger interesseorganisationerne også på betydningen af 'videnstrekanten' i forhold til forskningsformål, det vil sige betydningen af at samtænke forskning, praksis og uddannelser. De tre interesseorganisationer lægger vægt på, at skoleledere, pædagoger og lærere kan argumentere vidensbaseret for de valg, de træffer i hverdagen. En interesseorganisation udtrykker det således, at forskning, der kun eksisterer i et af hjørnerne, sjældent får særlig stor betydning. Dette er ikke alene en udfordring, der vedrører forskningen, men også omstilling af skoler og dagtilbud til at være vidensinstitutioner og forskningsformidling i professionsuddannelserne.

Spørgsmålet om formålet med forskningen, og hvad der bør gøres, og hvordan man bør forske vedrører også spørgsmålet om, hvilke metoder og forskningsdesign, der anvendes i dansk forskning inden for området. Dette ser vi nærmere på i næste afsnit

4.2 Anvendte metoder og forskningsdesign i forskningen

Følgende afsnit ser nærmere på, hvilke metoder og forskningsdesign, der finder anvendelse inden for dansk forskning inden for området. I afsnittet vises det, hvordan forskningen fordeler sig på forskellige typer af forskning i undersøgelsesperioden.

Danske forskere gør generelt set brug af mange forskellige typer af forskningsdesign og metoder. Af figur 4.4 fremgår, at danske forskere har været forskningsaktive inden for samtlige oplyste forskningstyper i løbet af undersøgelsesperioden. Endvidere fremgår det af figuren, at de fleste forskere bygger deres forskning på egen primær dataindsamling. 28

% angiver i forlængelse heraf, at de i mere end halvdelen af deres forskning inden for området har anvendt et kvantitativt forskningsdesign, hvorimod op mod 46 % primært anvender et kvalitativt forskningsdesign. 13 % angiver, at de primært foretager aktionsforskning. Selvom et flertal tilkendegiver, at de i undersøgelsesperioden har været forskningsaktive i forbindelse med filosofisk/teoretisk forskning og diskuterende/syntetiserende forskning, er det 4 %, der har dette som sin primære forskningstype.

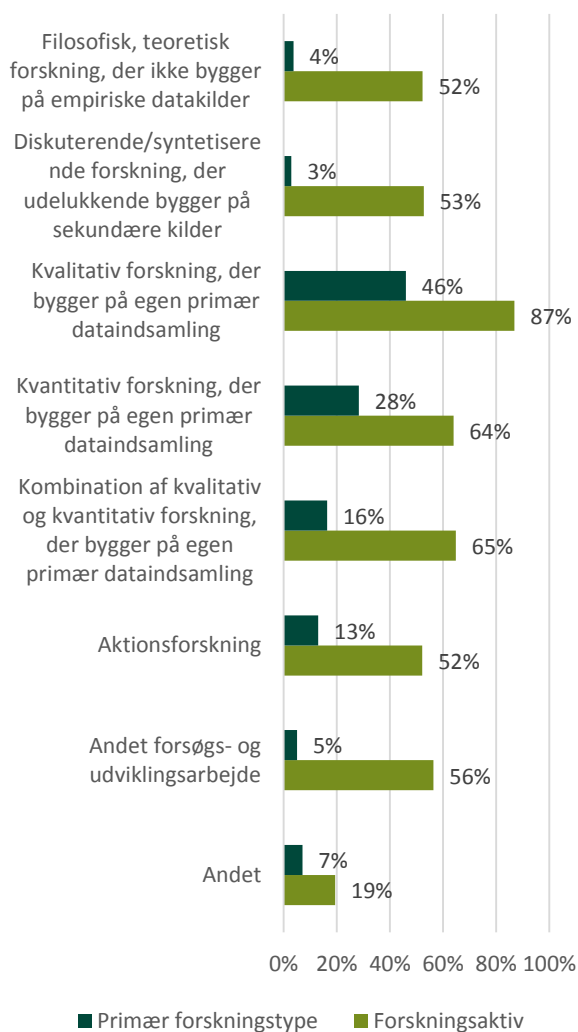
Opgøres fordelingen af anvendte metoder og forskningsdesign på institutionstype, får vi et mere nuanceret billede af dansk forskningen inden for området.

Figur 4.5 viser således, at der er flere forskere på professionshøjskolerne, der har angivet, at de har anvendt kvalitativ forskning eller en kombination af kvalitativ og kvantitativ forskning. 71 % af forskere på professionshøjskolerne angiver endvidere, at de har anvendt "andet forsøgs- og udviklingsarbejde", hvilket er 18 procentpoint flere end for universitetsforskere.

64 % af universitetsforskere har til gengæld anvendt kvantitativ forskning, hvilket gælder for under halvdelen af forskerne på professionshøjskolerne. Forskellen mellem de to institutionstyper bliver særligt tydelig, hvis vi ser på, hvor mange der har angivet, at de har anvendt mere end halvdelen af deres forskningsaktivitet på denne type forskning. Her viser en optælling, at 26 % af universitetsforskere og 9 % af forskerne på professionshøjskolerne primært anvender kvantitativ forskning. Omvendt viser samme opgørelsesmetode, at 16 % af forskerne på professionsuddannelserne og 12 % af universitetsforskere primært anvender aktionsforskning.

FIGUR 4.4

Andelen af forskere, der hhv. anvender og primært anvender udvalgte metoder og forskningsdesign, 2009-2013.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=164-307.

96 % forskere fra "andre institutionstyper", har i undersøgelsesperioden bedrevet kvantitativ forskning – faktisk angiver 82 %, at de primært har anvendt denne type forskning. En undtagelse hertil er dog besvarelsene fra EVA, hvor forskerne typisk har anvendt kvalitative metoder eller en kombination af kvalitative og kvantitative metoder.

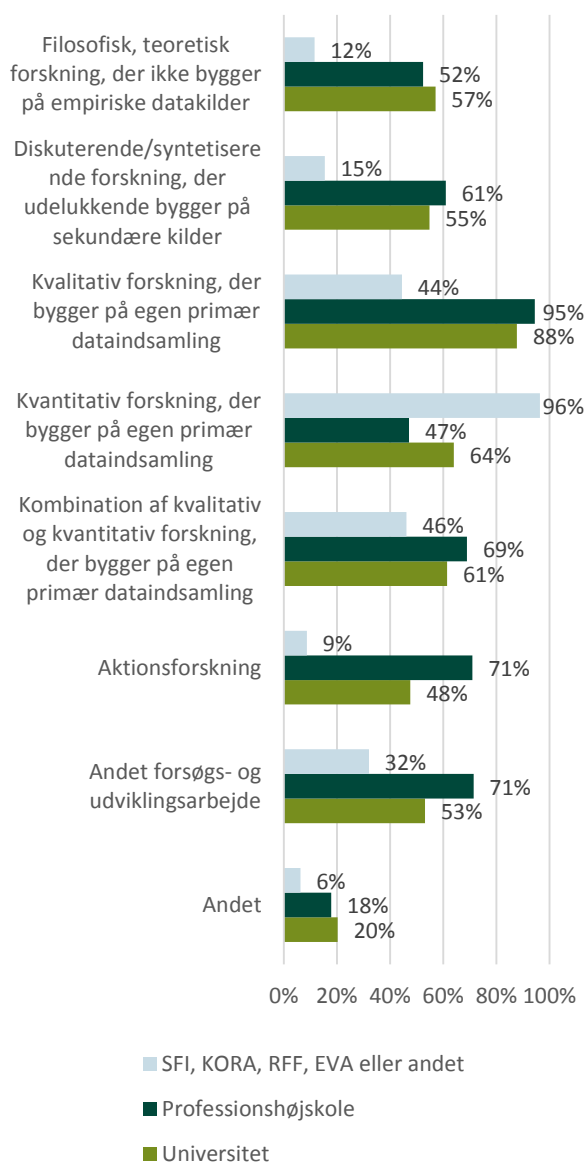
I interviewene peger forskningsledere og forskere på, at forskningen inden for området i Danmark historisk kommer fra en tradition, der primært er baseret på kvalitativ metode. I de senere år har kvantitativ forskning vundet frem, blandt andet støttet af større strategiske satsninger og bevillinger fra fx TrygFonden.

Blandt forskere og forskningsledere foregår der en debat om, hvor meget kvantitativ forskning aktuelt fylder og bør fylde i forskningen inden for området. Ingen forestiller sig, at kvantitativ forskning bør fylde det hele eller have overvægt i forskningen. Der er enighed om, at der er behov for begge typer af forskning.

Blandt de forskningsledere, der er fortalere for et stærkere kvantitativt fokus (en række af dem kommer fra forskningsmiljøer, der traditionelt set ikke har været kvantitativt fokuserede), gælder det, at de oplever, at selvom 65 % af forskerne angiver at anvende kvantitative metoder i deres forskning, vurderer de, at det ofte er relativt simple kvantitative forskningsdesign, der anvendes. Inden for kvantitativ samfundsvidenskabelig og pædagogisk forskning, er der i løbet af den seneste årrække kommet et stigende fokus omkring en række avancerede kvantitative forskningsdesign centreret omkring eksperimentelle og kvasi-eksperimentelle metoder. Disse design har, i kvantitative forskeres øjne, særlig relevans i forhold til at understøtte et fagligt løft af folkeskolen, samt læring og didaktik i dagtilbud med henblik på overgangen til folkeskolen, da de er velegnede til at kortlægge effekter af indsatser (se tekstboksen på næste side).

FIGUR 4.5

Andelen af forskere, der anvender udvalgte metoder og forskningsdesign fordelt på institutionstype, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
 Note: N=164-307

Hvor meget fylder eksperimentelle og kvasi-eksperimentelle design i forskningen inden for området 2009 – 2012

Inden for kvantitativ samfundsvidenskabelig forskning findes der mange forskellige typer af forskningsdesign, og kvantitative data kan indgå i mange forskellige typer af analyser fra simple analyser af frekvens- og krydstabeller til avancerede statistiske modeller.

I de seneste år har der inden for kvantitativ forskning været et særligt fokus på eksperimentelle lodtrækningsforsøg og kvasi-eksperimentelle forskningsdesign, der efterligner logikken i statistiske lodtrækningsforsøg. Udviklingen afspejler, at der i stigende grad er opnået enighed inden for kvantitative forskningsmiljøer om, at disse forskningsdesign er de bedst egnede til at opnå viden om effekter. I de såkaldte evidenshierarkier, fx for Campbell-samarbejdet, placeres disse forskningsdesign fx højest, når spørgsmålet alene går på, hvilke forskningsdesign der er velegnede til effektforskning.

Selvom der i de senere år bl.a. på foranledning af Undervisningsministeriet er igangsat en række eksperimentelle følgeforskningsprojekter eller evalueringer, fx af tolærerordningen, er de ikke slået igennem i danske forskeres publiceringer i videnskabelige tidsskrifter i den undersøgte periode.

En gennemgang af forskningsartiklerne i Den Bibliometriske Forskningsindikator (BFI) fra faggrupperne for Pædagogik, uddannelse og didaktik fra perioden 2009 – 2012, ud fra deres abstracts viser, at kun en artikel publiceret på BFI-niveau 1 og 2, anvender eksperimentelt eller kvasi-eksperimentelt design.

Blandt kvantitativt orienterede forskningsledere er der bekymring for den avancerede kvantitative forsknings fremtid. Der henvises fx til, at de strategiske forskningsmidler, der har løftet den kvantitative forskning på området, forsvinder nu, og at utrolig få af de ph.d.-projekter, der igangsættes i disse år, har et stærkt kvantitativt design.

Fra et kvalitativt forskningsperspektiv, kritiseres ideen om, at kvantitativ effektforskning og evidensbaseret af værktøjer og metoder er vejen til at forbedre dagtilbud og skoler. Fra dette perspektiv er evidensbaseret ikke brugbart i forhold til at hjælpe lærere og pædagoger, da det enten forudsætter urealistiske ideer om standardisering af det pædagogiske arbejde eller efterlader praktikere med et enormt fortolkningsrum i forhold til, hvad 'klasse-rumsledelse' fx er. Et fortolkningsrum, der kan udmøntes i uheldige og uproduktive fortolkninger. I stedet lægger disse forskere vægt på det væsentlige i at foretage teoriinformeret forskning, der møder et givent fænomen i dets kompleksitet. Værdien af forskningen ligger i stedet i, at den giver en række nye forståelser af fænomener, der kan formidles eksemplificerende evt. kombineret med anbefalinger rettet mod praktikere.

Fra mere kvantitativt orienterede forskningsledere kritiseres denne forskningstype omvendt for nogle gange at bygge på lidt uklare ideer om, hvordan forskning hjælper pædagoger og lærere.

Fra flere sider peges der på, at kvalitative og kvantitative forskere bør være bedre til at samarbejde, da mange kvantitativt orienterede forskere ofte har fokus på metodiske problemstillinger og data, mens kvalitativt forskere har et stærkere kendskab til hverdagen i dagtilbud og skoler. Flere forskningsledere efterlyser således også, at feltet bliver bedre til at kombinere metoder. På trods af 65 % af forskerne angiver at have erfaring med mixed methods, og 16

% angiver at have dette som deres primære forskningsdesign, synes der altså forbedringsmuligheder i aktuel forskning.

Som spørgeskemaundersøgelsen viste er aktionsforskningen en af de forskningstyper, færrest forskere (13 %) angiver som primær forskningstype. Nogle forskningsledere beskriver det, som om aktionsforskningen næsten var "glemt". En række forskningsledere ser aktionsforskning som en mulighed for både at kunne arbejde konkret og udviklingsorienteret i dagtilbud og skoler, samtidig med at der forskes. Andre forskningsledere er mere kritiske. De anser aktionsforskning for godt for de medvirkende skoler og dagtilbud, men også for at der er et begrænset generaliseringspotentiale.

Begge fagministerier lægger vægt på betydning af kvantitativ forskning. De efterlyser stærkere undersøgelser af redskaber, værktøjer og indsatser, så pædagoger og lærere kan udrustes med en stærkere og mere velkvalificeret værktøjskasse. Samtidig er der på dagtilbudsområdet også interesse for studier af observationsdata af, hvad normeringer og uddannelsesbaggrund betyder for kvalitet i dagtilbud. Det gælder dog for dagtilbudsområdet, at der er en række vanskeligheder for undersøgelsesområdet i og med, at væsentlige variabler som 'kvalitet' kan være vanskelige at operationalisere. I begge ministeriers øjne bør den kvantitative og kvalitative forskning gå hånd i hånd.

Blandt interesseorganisationer fremhæves det, at der er behov for både kvalitative og kvantitative metoder. Nogle fremhæver værdien af Hatties meta-review og Clearing Houses oversigter, der på en kort og koncentreret form giver mulighed for at overskue forskning om effekter, og at de er retningsvisende. Andre interesseorganisationer er mere

skeptiske omkring værdien af kvantitative effektstudier og frygter en uhensigtsmæssig standardisering af deres medlemmers arbejde.

Også fra kommunernes side fremhæves værdien af review som dem, der kommer fra Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning og Hatties meta-review, hvor det er muligt at danne sig et overblik over forskningsresultater.

Blandt interviewpersonerne på lærer- og pædagoguddannelserne peger man på betydningen af flere forskellige forskningsformer. Clearinghouse og Hattie fremhæves side om side med aktionsforskning. Sammenhængen mellem forskningsspørgsmål og metode og vigtigheden af en metodisk pluralistisk tilgang betones.

5 Samarbejde

Samarbejde mellem forskere både internt på en forskningsinstitution, på tværs af institutioner samt på tværs af landegrænser ses som værende positivt for forskningens kvalitet. Det skyldes primært, at samarbejde menes at have betydning, idet: 1) samarbejde øger den *kritiske masse* i forskningsarbejdet, 2) samarbejde øger *peer to peer* gennemslagskraften i forskningen¹², og 3) samarbejde kan bidrage til viden- og arbejdsdeling inden for et forskningsmiljø.

Dette gælder også for forskningen inden for læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelser, hvor der som kortlagt i kapitel 3 er relativt mange aktører i spil. I kapitlet undersøges samarbejde på en række forskellige måder. Først ses på, hvor mange forskere, der har samarbejdet omkring udarbejdelsen af forskningsdesign, og hvor mange som har samarbejdet om sampublicering. Dernæst undersøges det, hvordan forskerne har samarbejdet emnemæssigt og andelen af forskere, der har samarbejdet internationalt, kortlægges. Endelig kortlægges også samarbejdet mellem forskere og praktikere til sidst i afsnittet.

5.1 Samarbejde om forskningsdesign

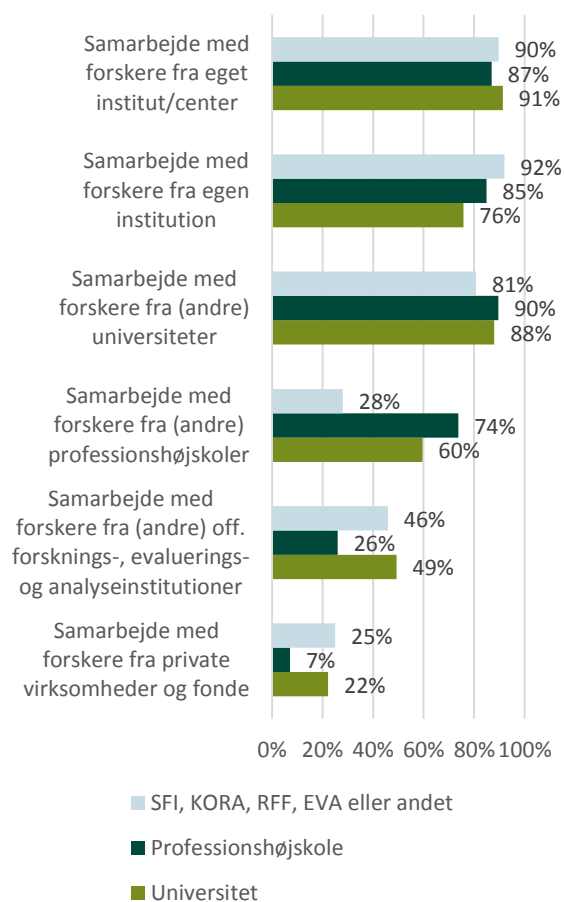
De adspurgte forskere er blevet bedt om at angive, hvor stor en andel af deres forskning inden for området, der har været baseret på samarbejde med andre forskningsaktive kolleger fra forskellige institutionstyper i forbindelse med udformningen af forskningsdesignet.

Figur 5.1 viser således, hvor stor en andel af forskere i Danmark, der har samarbejdet med andre forskningsaktive medarbejdere om forskningsdesign i den undersøgte periode. I figuren gengives

svarene fra forskere ansat ved henholdsvis et universitet, en professionshøjskole og SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet. Dermed bliver det muligt at få indsigt i, hvilke samarbejds mønstre der tegner sig på uddannelsesområdet, idet svarkategorierne på lignende vis lister forskellige institutionstyper.

FIGUR 5.1

Andel af forskere, der har samarbejde med andre forskere om udformning af forskningsdesign fordelt på institutionstype, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=160-298

¹² Se fx Hsu, Jiann-wienn, Huang, Ding-wei (2011): *Correlation between impact and collaboration*, Scientometrics, februar 2011 vol. 86 og Sahu,

S. R., Panda, K.C. (2014): *Does the multi-authorship trend influence the quality of an article?*, Scientometrics marts 2014, vol. 98

Overordnet viser figur 5.1, at der samarbejdes ganske meget med forskere fra eget institut/center og med forskere fra egen institution. Som det fremgår af figuren, tegner der sig det samme billede på tværs af institutionstyperne. Mellem 87 % og 91 % af alle forskere samarbejder således med andre forskningsaktive medarbejdere fra eget institut/center. Tilsvarende angiver mellem 33 % og 38 %, at over halvdelen af deres arbejde har baseret sig på samarbejde om forskningsdesign med forskningsaktive medarbejdere fra eget institut/center.

På tværs af egen forskningsinstitution har henholdsvis 92 % af forskerne fra professionshøjskolerne og 85 % af forskerne fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet samarbejdet om forskningsdesign. På universiteterne er der lidt sjældnere samarbejde om forskningsdesign på tværs af institutionen (76 %), hvilket kan skyldes, at institutterne her er større, og miljøerne er mere samlede, jf. kapitel 3.1. 18 % af universitetsforskerne angiver, at halvdelen af deres arbejde har baseret sig på samarbejde om forskningsdesign med forskningsaktive medarbejdere fra egen institution, hvilket gælder for mellem 28 % og 31 % fra andre institutionstyper.

Ser man på samarbejde med forskere fra universiteter, er det oftest forskere, der selv er ansat ved et universitet, der har samarbejdet med kolleger fra (andre) universiteter (88 %), eller forskere fra professionshøjskoler (90 %), om forskningsdesign. Heroverfor har 81 % af forskerne fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet samarbejdet med forskere på universiteter. På tværs af institutionstype angiver mellem 12 % og 13 % af forskerne, at halvdelen af deres arbejde har baseret sig på samarbejde om forskningsdesign med forskningsaktive medarbejdere fra (andre) universiteter.

I forhold til samarbejder med forskere fra professionshøjskoler har 74 % af forskerne på professionshøjskolerne samarbejdet med forskere på andre professionshøjskoler. Heroverfor står 60 % af forskerne på universiteterne og 28 % af forskerne på SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet.

Tendensen går igen, når man ser, hvilke forskere der har samarbejdet med forskere fra andre offentlige forsknings-, evaluerings- og analyseinstitutioner. Her har henholdsvis 49 % af forskerne fra et universitet og 46 % af forskerne fra SFI, KORA, Rockwoolfondens Forskningsenhed, EVA eller andet samarbejdet med forskere på andre offentlige forsknings-, evaluerings- og analyseinstitutioner. Den tilsvarende andel for forskere fra professionshøjskolerne er 26 %.

For de institutioner, der er listet i de nederste tre kategorier i figur 5.1 gælder det endvidere på tværs af institutionstype, at en begrænset andel af forskere (mellem 0 % og 8 %) angiver, at over halvdelen af deres arbejde har baseret sig på samarbejde om forskningsdesign med forskningsaktive medarbejdere herfra.

5.2 Samarbejde om sampublicering

Samforfatterskaber ved videnskabelig publicering er en indikation på, at der har været et tæt forskningssamarbejde – fx ift. en arbejdsdeling for at besvare mere komplekse forskningsspørgsmål og/eller mere tæt løbende forskningsarbejde. Spørgsmålet om sampublicering vil også blive behandlet i kapitel 6 i den bibliometriske analyse. I dette afsnit er det forskernes besvarelser af spørgeskemaet, der benyttes som primær kilde.

Som det fremgår af figur 5.2, er andelen af forskere, der har samarbejdet om publicering med andre forskere fra samme institut/center på mellem 77 % og 89 %. Ser man på samarbejdet på tværs af institutionen, er andelen, der har sampubliceret, på mellem 67 % og 82 %. At andelen er lavest på universiteterne kan, som tidligere nævnt, skyldes, at de største miljøer findes netop der. Mellem 28 % og 32 % angiver, at over halvdelen af deres arbejde har baseret sig på samarbejde om forskningsdesign med forskningsaktive medarbejdere fra eget institut/center.

Det ses endvidere af figuren, at der overordnet set ikke er meget forskel på samarbejds mønstret i forbindelse med sampublicering i forhold til samarbejde om forskningsdesign som kortlagt i forrige afsnit. Der er dog mindre forskelle, der er værd at kommentere. Bl.a. er der i forbindelse med sampublicering flere forskere fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet (81 %), der angiver, at de har samarbejdet med universitetsforskere, end forskere fra de to andre institutionstyper.

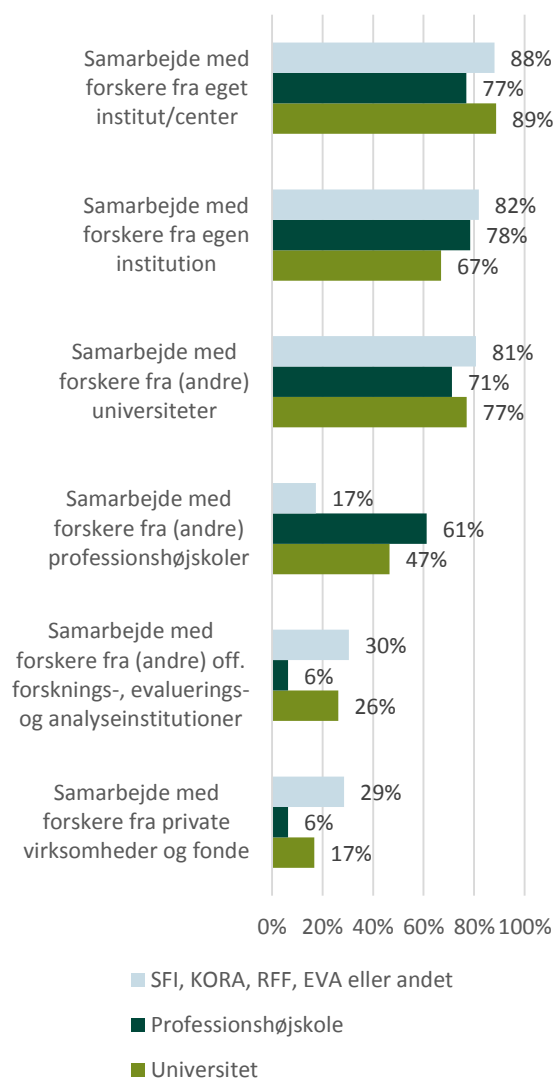
Forskellen ses tydeligt, hvis der foretages en optælling af, hvor mange forskere som angiver, at over halvdelen af deres arbejde har baseret sig på samarbejde om publicering med forskningsaktive medarbejdere fra eget institut/center. Her angiver 23 % af forskere fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet, at de overvejende har brugt tid på at samarbejde med universitetsforskere, hvilket gælder for hhv. 5 % og 10 % af forskere ansat ved en professionshøjskole eller et universitet.

Det ses desuden tydeligt ved at sammenligne figur 5.2 med figur 5.1, at færre forskere ansat ved en professionshøjskole har samarbejdet med forskere fra (andre) offentlige forsknings-, evaluerings- og

analyseinstitutioner om publicering (6 %) end forskningsdesign (26 %).

FIGUR 5.2

Andel af forskere, der har samarbejde med andre forskere om publicering fordelt på institutionstype, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=160-298

Forskellen på besvarelser fra forskere ansat ved en professionshøjskole og forskere ansat ved en af de andre institutionstyper er dermed mere udtalt i

denne svarkategori, når det drejer sig om samarbejde om publicering, idet hhv. 26 % af universitetsforskere og 30 % forskere fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet har angivet, at de har samarbejdet med forskere fra (andre) offentlige forsknings-, evaluerings- og analyseinstitutioner.

Ligesom for samarbejdet om forskningsdesign gør det sig også gældende for samarbejdet om publicering, at en begrænset andel af forskere (mellem 0 % og 9 %) angiver, at over halvdelen af deres arbejde har baseret sig på samarbejde med forskningsaktive medarbejdere fra institutioner, der listes i de nævnte tre kategorier i figur 5.2.

5.3 Samarbejde om emner

En anden måde, hvorpå forskningssamarbejdet inden for uddannelsesområdet kan kortlægges, er ved at se nærmere på, hvorvidt danske forskere arbejder sammen med andre forskningsaktive medarbejdere inden for samme emne eller på tværs af emneområder.

Figur 5.3 viser, hvorledes de adspurgte forskere forholder sig til en række udsagn om den forskning inden for området, inden for hvilken de har samarbejdet med andre forskningsaktive medarbejdere i undersøgelsesperioden.

Som det fremgår af figuren, angiver de fleste forskere, at de i en eller anden grad har samarbejdet med kolleger fra samme emneområde om et fælles forskningsemne. 63 % svarer således, at de i nogen eller i høj grad er enige i dette udsagn. Modsat svarer 42 %, at de i nogen eller i høj grad er enige i udsagnet om, at deres forskningssamarbejde kan beskrives som: "Forskningsaktive medarbejdere fra forskellige emneområder arbejder sammen om et

fælles forskningsemne, men inden for hver deres emneområde".

Svarene fordeler sig på lignende vis i forhold til udsagnet om, at "Forskningsaktive medarbejdere fra forskellige emneområder arbejder sammen om et fælles forskningsemne inden for hver deres emneområde, men inddrager viden og indsigt fra andre emneområder i deres arbejde". Her angiver 43 %, at de i nogen eller i høj grad er enige i udsagnet.

Endelig svarer 58 % af de adspurgte forskere, at de i nogen grad eller i høj grad er enige i, at "Forskningsaktive medarbejdere fra forskellige emneområder arbejder tæt sammen om et fælles forskningsemne ved at anvende processer, begreber og metoder, som er udvalgt eller udviklet i fællesskab" beskriver deres forskning inden for området.

5.4 Perspektiver på samarbejde fra de kvalitative interview

Som påpeget i kapitel 3 er forskningen inden for området spredt på relativt mange forskningsinstitutioner. Et gennemgående tema i de kvalitative interview med forskningsledere er, at dette har skabt en situation, hvor de enkelte miljøer konkurrerer med hinanden om ressourcer, selvom der også samarbejdes på tværs. Forskningslederne efterlyser generelt set mere samarbejde inden for forskningen inden for området.

Et særligt tema i interviewene har været professionshøjskolernes rolle i forhold til forskningen inden for området. Professionshøjskolerne oplever, at samarbejdet fungerer fint med universiteterne, fx om ph.d.-uddannelsen og om udvalgte projekter, men at det kan være besværligt på andre områder. En række interviewpersoner peger på, at det handler om, at der skal findes en arbejdsdeling mellem

universiteter, professionshøjskoler og andre aktører, herunder hvem der skal gøre hvad i forhold til forskning, udvikling og formidling af forskningsresultater.

Andre peger også på, at samarbejdet mellem miljøerne på universiteterne kan blive bedre, og at der er god ræson i dette, eftersom de hver har deres egen faglige profil og interessefelt. Nogle foreslår fx, at samarbejdet inden for uddannelsessektoren kan øges ved fra flere bevillingsgiveres side at stille krav om, at forskningen skal bygge på samarbejde på tværs af miljøer eller institutioner, hvilket allerede har været tilfældet i forbindelse med en række bevillinger.

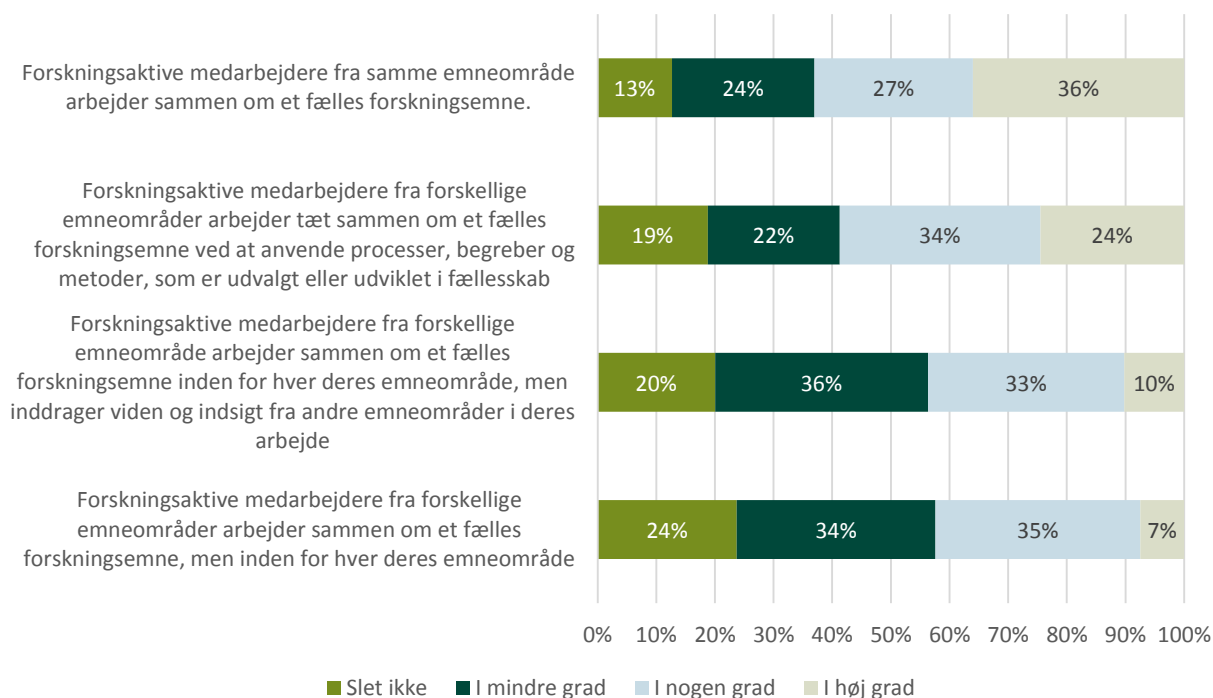
Også andre interessenter betoner øget samarbejde som vejen frem særligt mellem professionshøjskoler og universiteter. De peger på, at de enkelte aktører hver især har en række styrker og svagheder i forhold til viden om sektoren, metoder, kontakt til praksismiljøer m.m.

5.5 Samarbejde mellem forskere og praktiskere

Som tidligere nævnt er det vigtigt for forskningsresultaternes omsætning i praksis, at forskerne samarbejder med praktikere inden for feltet. I figur 5.4 ses andelen af forskere, som har angivet, at de har

FIGUR 5.3

I hvilken grad beskriver følgende udsagn den uddannelsesforskning, du har samarbejdet med andre forskningsaktive medarbejdere om i de år i undersøgelsesperioden, hvor du har været forskningsaktiv?

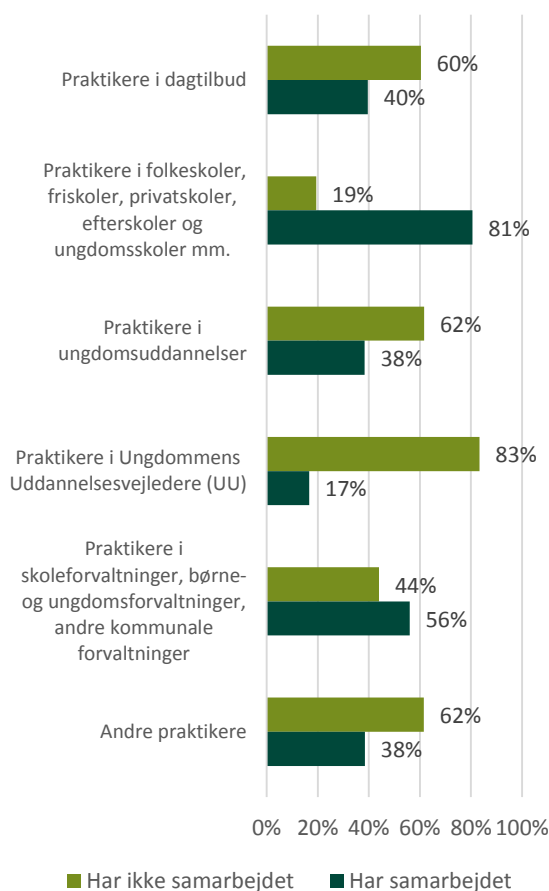

Kilde: spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=284-200

samarbejdet med praktikere i forbindelse med deres forskning inden for området.

FIGUR 5.4

Andel af forskere, der hhv. har samarbejdet og ikke har samarbejdet med praktikere, fordelt på type af praktikere, 2009-2013

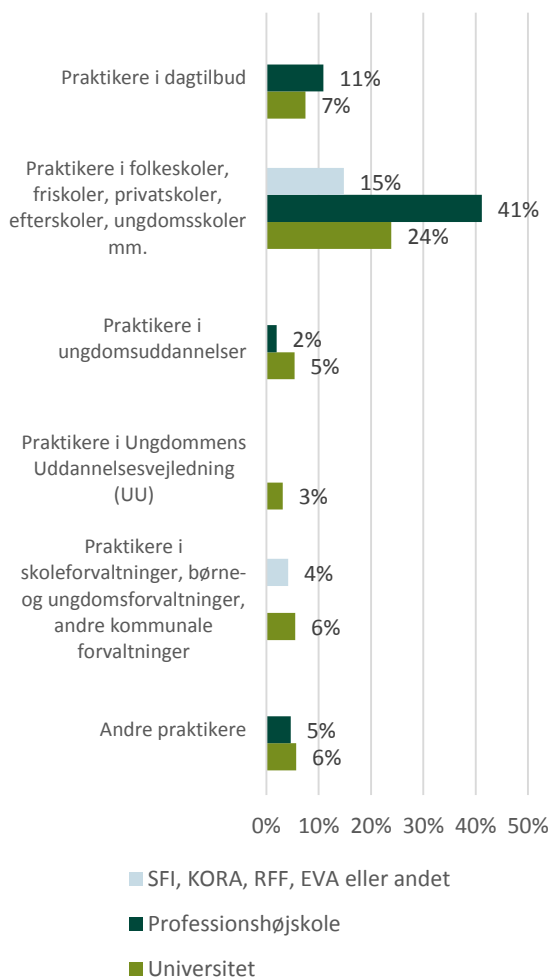
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=168-288

Samlet set angiver 81 % af forskerne, at de har samarbejdet med praktikere fra folkeskoler, friskoler, efterskoler og/eller ungdomsskoler. Dernæst kommer samarbejde mellem forskere og praktikere fra skoleforvaltninger, børne- og ungdomsforvaltninger og/eller kommunale forvaltninger, hvor 56 % angiver at have samarbejdet. 38 % har samarbejdet med praktikere i dagtilbud. Den mindst hyppige samarbejdsrelation mellem forskning og praksis ses mellem praktikere i Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) (17 %).

I forhold til at vurdere intensiteten af samarbejdet omkring forskning inden for området med praktikere er det undersøgt, hvor stor en andel af forskerne der har samarbejdet med praktikerne i mere end halvdelen af deres arbejdstid. Overordnet set gælder det 31 % af forskerne. I følgende figur ses andelen af forskere, der overvejende samarbejder med praktikere fordelt på type af forskningsinstitution.

FIGUR 5.5

Andel af forskere, der overvejende samarbejder med praktikere fordelt på type af praktikere, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014

Note: Andel af forskere der overvejende samarbejder er opgjort som andelen af forskere, der angiver at over 50 % af deres forskningsaktiviteter foregår i samarbejde med praktikere. N=168-288

Af figur 5.5 fremgår det, at henholdsvis 7 % og 11 % af forskere ansat ved et universitet og en professionshøjskole overvejende samarbejder med praktikere i dagtilbud. Ingen af de adspurgte forskere fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet har overvejende brugt deres tid på

at samarbejde med praktikere i dagtilbud i undersøgelsesperioden.

Endvidere fremgår det af figuren, at 41 % forskerne ved professionshøjskolerne overvejende samarbejder med praktikere i folkeskolerne, friskolerne, privatskolerne, efterskolerne og/eller ungdomsskolerne. Samme andel er henholdsvis 24 % og 15 % for forskere ved universiteterne og forskere ved SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet.

Ser man på samarbejde med de øvrige typer af praktikere, er den største andel af samarbejde hos forskere ansat på universiteterne, dog er der for alle typer af forskningsinstitutioner en mindre andel af forskerne, som i mere end halvdelen af deres forskningstid samarbejder med praktikere inden for disse kategorier.

Af de kvalitative interview med kommuner fremgår det tydeligt, at der i kommunerne er behov for hjælp til at forstå og handle på baggrund af forskningen. Det påpeges endvidere af flere kommuner og interessenter på uddannelsesområdet, at kontakten til forskellige forskningsinstitutioner også er blevet udbygget den senere tid. Fx fremhæves i KL's netværk "Viden i spil", som et godt initiativ, der har været med til at kaste lys over, hvordan praksis bedre kan samarbejde med forskningen.

En generel pointe set fra praksis er dog, at både forskningsformidlingen (se kapitel 4) og evnen til at forstå og omsætte forskningsbaseret viden skal opøves, hvis grundlaget for et tættere samarbejde mellem forskning og praksis skal forbedres. Forskere, uddannelsesledere m.fl. giver endvidere i de kvalitative interview udtryk for, at professionshøjskolerne generelt har en god tradition for at samarbejde med lærer, pædagoger og kommuner. Fx

fremhæves samfinansierede projekter som eksempler på, hvordan gode samarbejdsrelationer er opstået. Forskere på professionshøjskolerne oplever dog ofte, at det ude i skolerne og kommunerne er udviklingsarbejde, der efterspørges, som så siden hen kan udvikle sig til et egentligt samarbejde om et forskningsprojekt.

Nogle af interviewpersonerne foreslår i de kvalitative interview former for mere institutionaliseret samarbejde. En forsker fremhæver fx efter svensk model, at samarbejdet bør sættes mere i system, således at udviklingsprojekter hænger bedre sammen med forskning. Der fremhæves endvidere, at man fx i Norge er gode til at give bevillinger til følgeforskning, så det bliver muligt for forskerne også at forske i, hvordan indsatserne virker.

Endelig fremhæves EVA af flere aktører, der er tætte på praksis, som en af de institutioner, der er gode til at skabe kontakt til skoler og kommuner. Det opfattes bl.a. som vigtigt herfor, at en vidensproducerende institution evner at forstå og kommunikere med praksis.

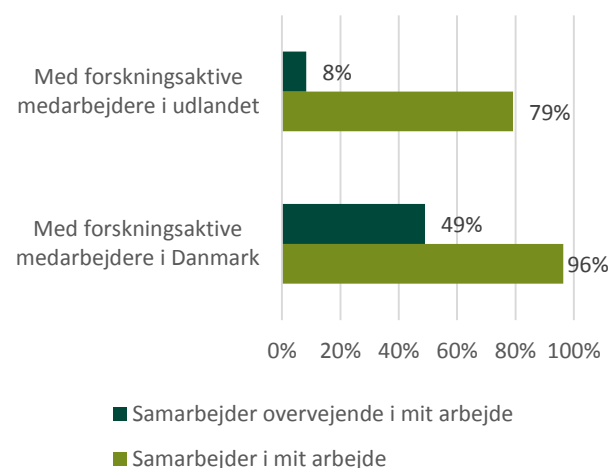
5.6 Internationalt samarbejde

De adspurgte forskere er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at forholde sig til, hvor stor en andel af deres tid inden for forskning inden for området, de har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere i henholdsvis Danmark og udlandet.

Figur 5.6 viser, hvor mange procent af forskerne, der har angivet, at de i undersøgelsesperioden har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere i Danmark og udlandet. Endvidere er gengivet, hvor mange af forskerne, der i mere end 50 % af deres tid (overvejende) samarbejder med forskningsaktive medarbejdere fra henholdsvis ind- og udland.

FIGUR 5.6

Andel af forskere, der hhv. har samarbejdet samt overvejende samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere i deres arbejde, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=288-333

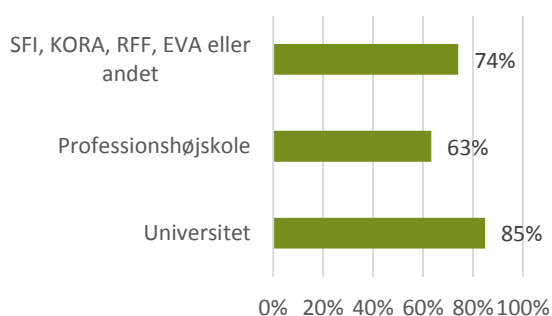
Af figuren fremgår det, at 96 % af forskerne i løbet af de år, hvor de har været forskningsaktive i perioden 2003-2013, har samarbejdet med andre forskningsaktive medarbejdere fra Danmark. 49 % af de adspurgte forskerne angiver at de i samme periode, også har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere i udlandet.

Forskellen på andelen af forskere, der samarbejder med forskningsaktive medarbejdere fra henholdsvis ind- og udland bliver dog mere tydelig, idet vi ser nærmere på, hvor mange forskere der overvejende har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere. Her angiver 8 %, at de i over halvdelen af deres tid har indgået i et samarbejde med forskningsaktive medarbejdere i udlandet, hvorimod 51 % angiver det samme i forhold forskningsaktive medarbejdere i Danmark.

Figur 5.7 viser, hvor stor en andel af forskere fra forskellige institutionstyper, der i undersøgelsesperioden har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere fra udlandet. 85 % af forskerne ansat ved universitet og 63 % af forskere ansat ved en professionshøjskole angiver, at de i undersøgelsesperioden har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere i udlandet. For forskere fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet drejer det sig om 74 %.

FIGUR 5.7

Andel af forskere, der har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere i udlandet, fordelt på institutionstype, 2009-2013

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse, DAMVAD 2014
Note: N=288

Der er dermed en større andel af forskere på universiteterne, der har samarbejdet med forskningsaktive medarbejdere fra udlandet, end på professionshøjskolerne og de øvrige institutionstyper.

Det er dog værd at notere sig, at 19 % af forskere fra SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet angiver, at de i over halvdelen af deres tid har indgået i et samarbejde med forskningsaktive medarbejdere i udlandet, hvorimod 1 % fra professionshøjskolerne og 10 % fra universiteterne angiver det samme.

Flere forskere og forskningsledere peger i de kvalitative interview på, at danske forskningsmiljøer med

fordel kunne orientere sig mere mod udlandet. Nogle forskere peger på, at det forholdsvis begrænsede internationale samarbejde om konkrete projekter hænger sammen med, at mange forskere fortrinsvis orienterer sig nationalt i forhold til forskningsfinansiering.

Blandt interviewpersonerne er der både fokus på, at det internationale samarbejde bør udvides med de andre nordiske lande og med forskere fra lande uden for Norden, som fx canadiske, new zealandske eller andre europæiske forskere.

6 Forskningstemaer og publikationer

Dette kapitel fokuserer på forskningstemaer og publikationer inden for dansk uddannelsesforskning inden for læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne. Kapitlet indeholder således resultaterne af en bibliometrisk analyse af de publikationer, der er indrapporteret til Den bibliometriske forskningsindikator for universiteterne og professionshøjskolernes udgave af PURE. I tillæg hertil trækker kapitlet på kvalitative interview med forskningsledere og øvrige interessenter samt spørgeskemaundersøgelsens afdækning af, hvilke forskningstemaer der aktuelt er i spil for de aktive forskere inden for området. Afslutningsvis analyseres forskningstemaerne i det danske bidrag til den internationale litteratur. Det danske bidrag sammenlignes med forskning publiceret i hhv. OECD landene og de fire øvrige nordiske lande. Herved identificeres de temaer, som er fælles og de områder, hvor den danske forskning adskiller sig.

6.1 Forskningstemaer i aktuel forskning

I dette afsnit undersøges det, hvorledes forskerne selv beskriver de temaer, der er genstandsfelt for de forskningsaktiviteter, de udfører med relation til uddannelsesområdet.

Der er indledningsvist i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt ind til, hvilket forskningsområde

forskerne primært beskæftiger sig med. I tabel 6.1 er vist fordelingen for hver af de tre institutionstyper. Som det fremgår af tabellen, svarer 60 % af respondenterne, at de har grundskoleområdet som primært forskningsfelt, mens henholdsvis 26 % og 13 % har dagtilbudsområdet og overgange til ungdomsuddannelser som primær forskningsdel.

Tabel 6.1 viser samtidig, at 59 % af forskerne på universitetet og 66 % af forskerne på professionshøjskolerne og 70 % af forskerne på SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet har grundskoleområdet som primær forskningsdel.

For dagtilbudsområdet er de tilsvarende tal henholdsvis 26 % for forskere på universitetet, 38 % for forskere på dagtilbudsområdet og 6 % for forskere på SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet. Det er dog her vigtigt at holde sig for øje, at undersøgelsen er afgrænset til læring i dagtilbud.

6.1.1 Aktuelle forskningstemaer

I spørgeskemaundersøgelsen er de adspurgte forskere blevet bedt om at angive seks nøgleord, der kendetegner temaerne i deres forskning inden for området. Med udgangspunkt i disse besvarelser er der gennemført en bibliometrisk netværksanalyse af

TABEL 6.1

Forskernes angivelse af, hvilke forskningsområder de primært beskæftiger sig med (fordelt på institutioner)

	Universitet	Professionshøjskole	SFI, KORA, RFF, EVA el lign	Samlet
Grundskoleområdet	59 %	66 %	70 %	60 %
Dagtilbudsområdet	26 %	38 %	6 %	26 %
Overgange til ungdomsuddannelserne	14 %	14 %	8 %	13 %
Andet	25 %	30 %	27 %	26 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse

Note: Tabellen summerer ikke til 100 %, da resultaterne er opgjort, så forskerne kan have mere end et primært forskningsområde. N=131-309

de angivne nøgleord og særligt de kombinationer, de optræder i for på den måde at afdække, hvilke temaer respondenterne finder centrale.

Beskrivelsen af de aktuelle temaer vedrører først og fremmest børn og unge, skoleledelse og professioner inden for læring i dagtilbud og overgange til ungdomsuddannelserne. Ikke desto mindre er fokus for langt den overvejende del af temaerne fokuseret på grundskoleområdet og i mindre grad på dagtilbud og overgangene.

I alt har 373¹³ forskere svaret på dette spørgsmål. De fordeler sig med 227 på universiteterne, 115 tilhørende professionshøjskolerne og 31 andre institutioner.

Tilsammen har forskerne angivet 845 forskellige nøgleord, der spænder over et felt, der strækker sig fra æstetik til undervisningsdifferentiering, med "inklusion" og "læring" som de to mest anvendte. På baggrund af de angivne ord, er det i figur 6.2 viste netværkskort konstrueret og visualiserer, hvilke temaer der aktuelt forskes i.

Netværkskortet viser relationerne mellem de nøgleord, som forskerne i deres besvarelser har opgivet. En cirkel på kortet repræsenterer således et ord eller forskningstema, og størrelsen på cirklen afgøres af, hvor mange forskere der har angivet det pågældende ord. Stregerne eller relationerne mellem to ord optræder, hvis to ord er angivet af den samme forsker, og tykkelsen af relationen afspejler, hvor ofte de to ord er gengivet sammen. Kombineres som her data fra flere kilder (respondenter) skabes et netværk af relationer mellem beslægtede ord. Dannelsen af sådanne netværk kan bruges til at

identificere, hvilke termer der oftest anvendes sammen. Herved fremkommer et billede af et genstandsfelt, der kan opdeles i mindre temaer, som det er illustreret i figur 6.2 med de forskellige farver på cirklerne.

Ved gennemgang af kortet har vi identificeret en række temaer, som går på tværs af de forskningsudførende institutioner, hvilket giver et samlet billede af, hvilke forskningstemaer der er aktuelle i dag. Temaerne dannes ved at afkode betydningen af de ord, der i figuren (6.2) er indrammet af en cirkel. Et eksempel her på kunne være emneordene: uddannelsesvalg, køn, unge og etnicitet, der til sammen giver et tema om *uddannelsesvalg* her med fokus på køn og/eller unge med etnisk baggrund.

Netværkskort

Cirklerne i netværkskortene repræsenterer de emneord, som forskerne har valgt til at repræsentere de forskningstemaer, de aktuelt arbejder med. Størrelsen af cirklen angiver, hvor mange respondenter der har angivet ordet. Tykkelsen af relationerne angiver, hvor hyppigt ordene optræder sammen, og farven illustrerer, hvilke ord der er knyttet tættest sammen.

De forskningstemaer, som forskerne aktuelt har fokus på, er:

- Inklusion/eksklusion, eksemplificeret ved specialpædagogisk, børneperspektivet og læringsmiljøet
- Folkeskolen og kvalitet set i sammenhæng med uddannelsespolitik og evaluering

¹³ Tallet inkluderer forskere med mere end en institutionstilknytning

initialt udvalgte forskningsinstitutioner. Publiceringsaktiviteten sammenlignes på tværs af organisationstilknytning, sprog, år og publikationstype. Først ses på universiteternes og professionshøjskolerne samlede output, hvorefter der ses på universiteterne individuelt, mens professionshøjskolerne behandles samlet under et.

Tabel 6.3 viser forskningsaktiviteten inden for pædagogik, uddannelse og didaktik på de danske forskningsinstitutioner. Samlet er der i kortlægningen identificeret 870 publikationer inden for uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne. Tabellen viser ligeledes, at antallet af relevante bidrag til litteraturen har været stigende i den undersøgte periode. I 2009 producerede universiteterne og professionshøjskolerne 110 publikationer, sammenlignet med 293 i 2012.

TABEL 6.3

Antal publikationer fordelt på udgivelsestyper og år, 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	I alt
Afhandlinger	4 (4%)	7 (4%)	11 (4%)	10 (3%)	32 (4%)
Bogbidrag /serie	61 (55%)	84 (42%)	92 (34%)	124 (42%)	361 (41%)
Tidsskriftsartikel	42 (38%)	98 (49%)	156 (58%)	145 (49%)	441 (51%)
Andet	3 (3%)	11 (6%)	8 (3%)	14 (5%)	36 (4%)
I alt	110	200	267	293	870

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation samt tal fra Professionshøjskolerne PURE
Note: N=870

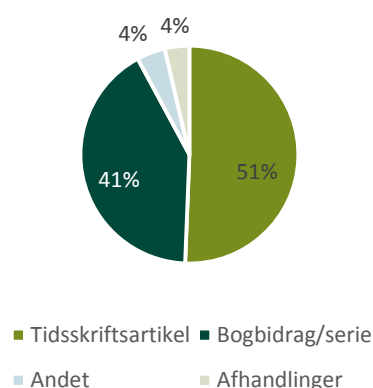
Tabel 6.3 viser yderligere et nedbrud af de relevante bidrag over tid fordelt på udgivelsestyper. Det ses, at for alle publikationstyper har der været et stigende antal publikationer over hele perioden.

Den største post med godt 50 % af de samlede bidrag er tidsskriftsartikler svarende til i alt 441 artikler

i perioden. Den næststørste post er bogbidrag og serier. Denne publikationstype står for godt 41 % af institutionernes samlede bidrag. Samlet står disse to udgivelsestyper for mere end 90 % af institutionernes publikationsaktivitet jf. figur 6.4.

FIGUR 6.4

Andel publikationer fordelt på udgivelsestyper, 2009-2012

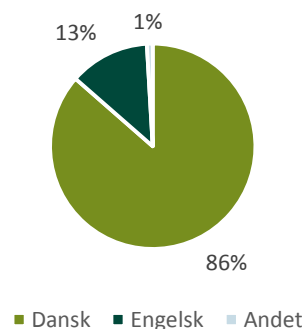

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation samt tal fra Professionshøjskolerne PURE
Note: N=870

Som det fremgår af figur 6.5, udgives størstedelen af på dansk svarende 86 %. 13 % udgives på engelsk.

FIGUR 6.5

Andel publikationer fordelt på udgivelsessprog, 2009-2012

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation samt tal fra Professionshøjskolerne PURE
Note: N=870

Figur 6.6 viser gennemslagskraften for forskningen inden for området målt i forhold til publikationskanaler, der optræder på den bibliometriske forskningsindikator's autoritetslister. Figuren viser, at dansk forskning inden for området generelt har opnået en større gennemslagskraft. I 2009 var over halvdelen af forskningsoutputtet ikke udgivet i tidsskrifter, der figurerer på Den bibliometriske forskningsindikator's autoritetslister. Trods den generelle vækst i forskningsoutputtet er antallet af udgivelser i tidsskrifter på autoritetslisterne steget relativt mere i hele perioden. I alt har universiteterne og professionshøjskolerne udgivet 274 artikler i tidsskrifter på autoritetslisterne i perioden fra 2009 til 2012, hvoraf 107 blev udgivet i 2012 sammenlignet med 19 i 2009.

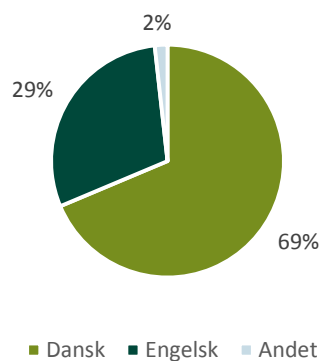
6.2.1 Universiteternes forskningsoutput

Analysen af universiteternes output er baseret på en gennemgang af publikationer indrapporteret til Den bibliometriske forskningsindikator's (BFI) faggrupper for pædagogik, uddannelse og didaktik med relevans for læring, dagtilbud, grundskole og

overgang til ungdomsuddannelser. Jævnfør figur 6.7 ses en tydelig opdeling af udgivelsesproget blandt universitetspublikationer med 69 % dansk-sprogede artikler og 29 % engelsksprogede.

FIGUR 6.7

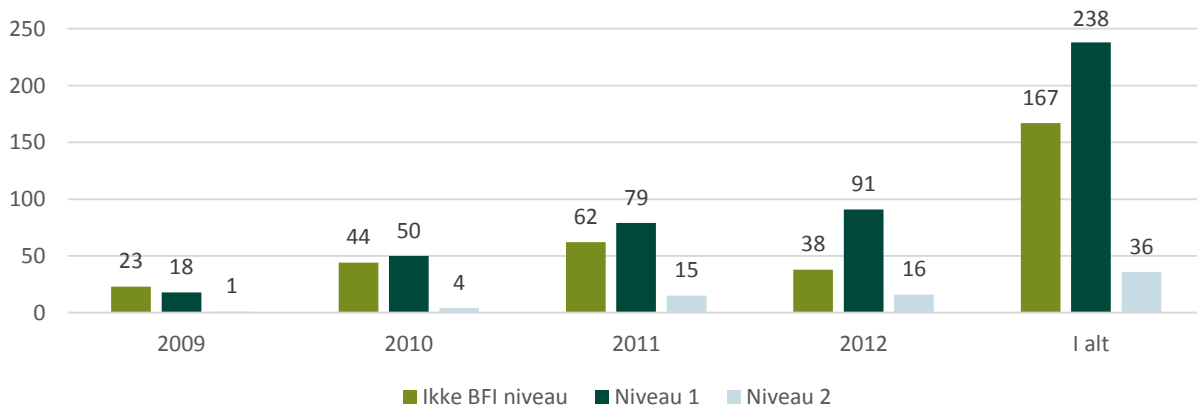
Andel af universiteternes publikationer fordelt på udgivelsesprog, 2009-2012

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation
 Note: N=284, Andet dækker over svensk, norsk og tysk

FIGUR 6.6

Publikationerne fordelt på niveau og udgivelsesår, 2009-2012

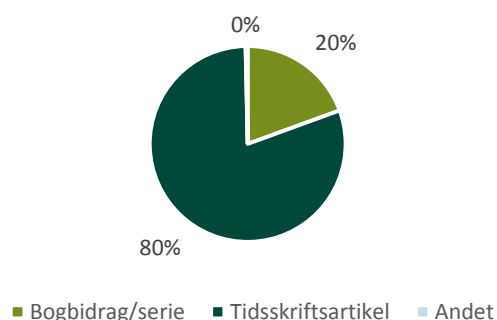

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation
 Note: N=441

Hovedvægten af forskningsoutput fra universiteterne består af tidsskriftsartikler. Dette fremgår af figur 6.8, hvor det ses, at godt 80 % er artikler udgivet i tidsskrifter og 20 % i bogbidrag/serier.

FIGUR 6.8

Andel af publikationer fordelt på udgivelsestyper, 2009-2012

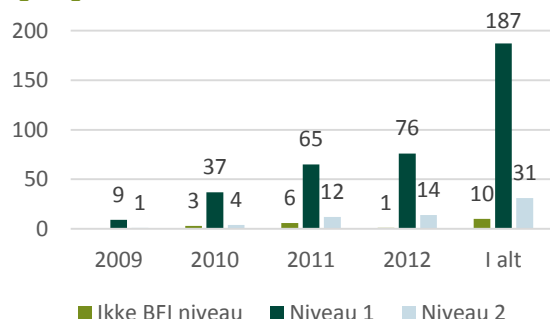

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation
Note: N=284

Af figur 6.9 fremgår det, at universiteterne i perioden fra 2009 til 2012 har haft en kraftig vækst i forskningsoutput. I hele perioden har universiteterne udgivet i alt 218 publikationer i tidsskrifter på autoritetslisterne, hvoraf 31 er på niveau 2.

FIGUR 6.9

Universiteternes publiceringer fordelt på BFI niveau og udgivelsesår, 2009-2012

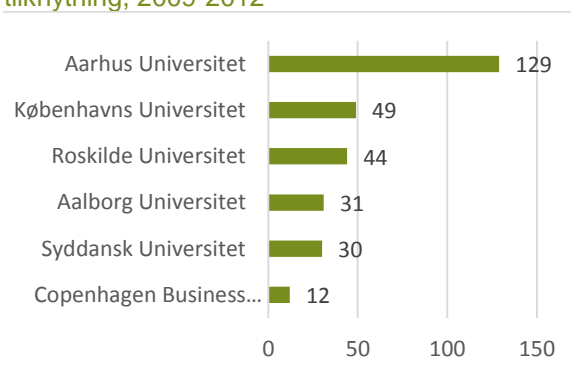

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation
Note: N=228

I figur 6.10 ses de institutioner, der har bidraget til forskningen i perioden 2009-2012. Aarhus Universitet står for næsten halvdelen af forskningsaktiviteten på området med 129 udgivelser. Herefter følger Københavns Universitet (49 publikationer), Roskilde Universitet (44 publikationer) og Aalborg Universitet (31 publikationer), Syddansk Universitet (30 publikationer) og Copenhagen Business School (12 publikationer).

FIGUR 6.10

Universiteternes publikationer fordelt på institutions-tilknytning, 2009-2012

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation
Note: N=295

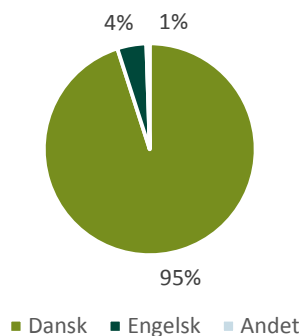
6.2.2 Professionshøjskolernes forskningsoutput

Analysen af professionshøjskolernes forskningsoutput er genereret på baggrund af deres indberetning til PURE ved hjælp af udvalgte nøgleord på både dansk og engelsk (se kapitel 7). Analysen af professionshøjskolernes forskningsoutput skal tages med det forbehold, at sektorens indrapporteringsystem har været under opbygning i undersøgelsesperioden, og der derfor har været stor forskel på indrapporteringspraksis på de enkelte professionshøjskoler. Som følge af dette foretages der ikke sammenligninger af de enkelte professionshøjskoleres forskningsoutput.

I forhold til en sammenligning af universiteternes og professionshøjskolernes forskningsoutput er det også væsentligt at tage højde for, at de to typer af institutioner har forskellige incitamentsstrukturer i forhold til publicering, hvor universiteterne i særlig grad har fokus på publiceringer på BFI niveau 1 og 2.

Det fremgår af figur 6.11, at professionshøjskolerne i højere grad end universiteterne udgiver deres publikationer på dansk, således er 95 % af deres publikationer på dansk og 4 % på engelsk, sammenlignet med henholdsvis 69 % på dansk og 30 % på engelsk for universiteterne.

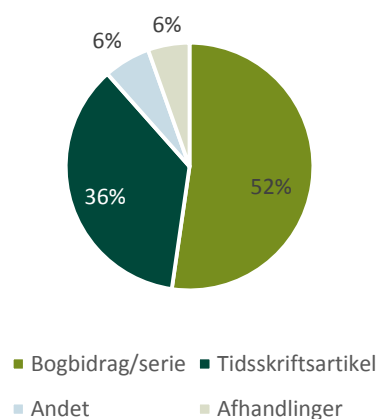
FIGUR 6.11
Andel af professionshøjskolernes publikationer fordelt på udgivelsessprog, 2009-2012

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på tal fra Professionshøjskolernes PURE
Note: N=586

I figur 6.12 ses fordelingen af professionshøjskolernes publikationer fordelt på udgivelsestyper. Sammenlignet med universiteterne publicerer professionshøjskolerne hyppigere i bogbidrag/serier. I undersøgelsesperioden har 52 % af forskningsoutputet været bogbidrag og serier, mens andelen af tidsskriftsartikler er 36 %. De tilsvarende tal for universiteterne var henholdsvis 20 % og 80 %.

FIGUR 6.12
Andel af professionshøjskolernes publikationer fordelt på udgivelsestype, 2009-2012

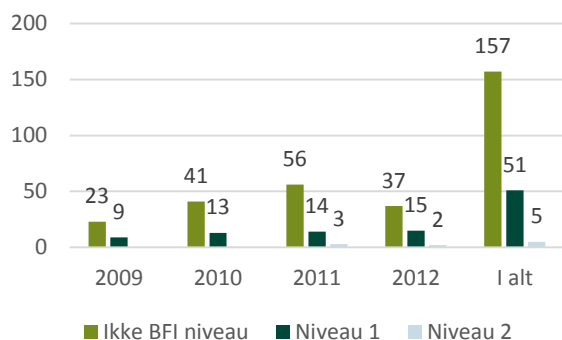

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på tal fra Professionshøjskolernes PURE
Note: N=586

Professionshøjskolernes tidsskriftsartikler bliver i mindre grad udgivet i tidsskrifter på BFI's autoritetsliste sammenlignet med universiteterne. Jævnfør figur 6.13 ses det, at antallet af udgivelser i tidsskrifter på autoritetslisterne er steget fra ni publikationer i niveau 1 tidsskrifter i 2009 til 17 publikationer i 2012, hvoraf to blev udgivet i niveau 2 tidsskrifter. I undersøgelsesperioden har professionshøjskolerne således udgivet i alt 56 artikler i BFI's autoritetsliste, hvoraf fem har været i niveau 2 tidsskrifter.

FIGUR 6.13

Professionshøjskolernes udgivelser fordelt på BFI niveau og udgivelsesår, 2009-2012

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation samt tal fra Professionshøjskolernes PURE
Note: N=213

6.2.3 Andre forskningsinstitutioner

En række andre institutioner såsom SFI, KORA, Rockwool Fondens Forskningsenhed, EVA eller andet har også en andel i den samlede danske forskningsproduktion på området. Denne litteratur har dog hovedsagelig karakter af at udgives som rapporter og ikke via tidsskrifter, antologier, monografier m.m.

Omfanget af denne litteratur er af samme grund ikke let at kvantificere, da den ikke samles et centralt sted, men skal indsamles ved gennemgang af publikationslister fra de enkelte institutioner. Tabel 6.14 herunder opsummerer omfanget af forskningsinstitutionernes bidrag til forskningen på uddannelsesområdet.

TABEL 6.14

Forskningsinstitutionernes publiceringsaktivitet, fordelt på institution og år, 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	I alt
EVA	15	19	15	22	71
KORA	4	11	14	10	39
SFI	4	5	13	11	33
I alt	23	35	42	43	143

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på publikationslister fra de enkelte institutioner

Note: N=143

Note: Rockwool Fondens Forskningsenhed har ikke udgivet publikationer med relevans for området i perioden 2009 – 2012, men både i årene inden og efter

Det ses af tabel 6.14, at i perioden 2009 til 2012 har EVA, KORA og SFI udgivet 143 publikationer, hvor EVA står for ca. halvdelen af disse. Både SFI og

TABEL 6.15

Universiteternes sampublicering, fordelt på udgivelsestyper, BFI niveau og sampublicering, 2009-2012

		Ikke sampublicering	Sampublicering	I alt	Andel med Sampublicering
Tidsskriftsartikler	Ikke BFI niveau	6	4	10	40 %
	Niveau 1	135	51(10)*	186	27 %
	Niveau 2	20	11(2)*	31	35 %
	I alt	161	66	227	29 %
Bogbidrag/serier, afhandlinger og andet	Ikke BFI niveau	49	7	56	13 %
	Niveau 1	0	0	0	0 %
	Niveau 2	0	0	0	0 %
	I alt	49	7	56	13 %
I alt		210	73	283	26 %

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation

Note: N=283, data for en enkelt publikation er ikke tilgængelig. I parentes angives antallet af samarbejder mellem universiteter og professionshøjskoler

KORA har mere end fordoblet deres output, mens EVA har øget sit output med godt 40 % i perioden.

6.3 Publiceringssamarbejde

I følgende afsnit er fokus på samarbejdet mellem forfattere eller institutioner i produktionen af forskningsoutput. Sampublicering er defineret, som samarbejde mellem forskellige universiteter, mellem universiteter og private virksomheder eller mellem universiteter og udenlandske institutioner. Sampublicering kan som angivet i Forskningsbarometeret for 2012 fra Uddannelses- og Forskningsministeriet med visse forbehold ses som en indikator for forskning af høj kvalitet.

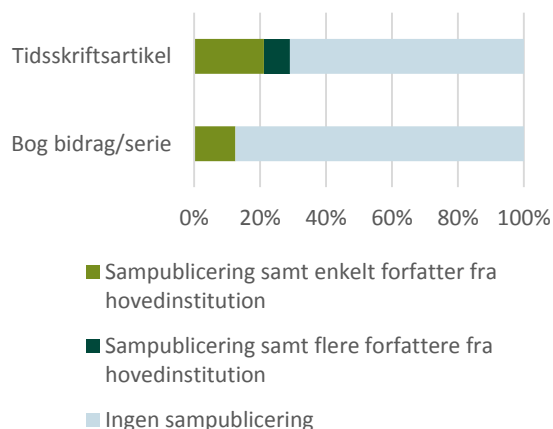
Analysen af sampubliceringer gennemføres kun for universiteterne, da de er den eneste type af institutioner, hvor der findes egnede data.

Af tabel 6.15 fremgår det, at 29 % af de tidsskriftsartikler, der er udgivet af universiteterne, i den undersøgte periode og 13 % af bogbidrag/serier af handlinger og andet er udgivet som sampubliceringer. Det ses også, at sampublicering oftere finder sted ved publikationer udgivet i tidsskrifter på BFI's autoritetslister, hvor andelen af sampubliceringer er hhv. 27 % og 35 % for niveau 1 og niveau 2 tidsskrifter.

Af de i alt 73 sampubliceringer for universiteternes tidsskriftsartikler er 12 samarbejder identificeret mellem universiteterne og professionshøjskolerne. To af disse er udgivet i niveau 2 tidsskrifter, hvor de resterende 10 er udgivet i niveau 1 tidsskrifter. Således samarbejdes der samlet i 26 % af universiteternes udgivelser.

FIGUR 6.16

Fordelingen af universiteternes sampublicering for alle udgivelsestyper og antal lokalforfattere, 2009-2012

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation

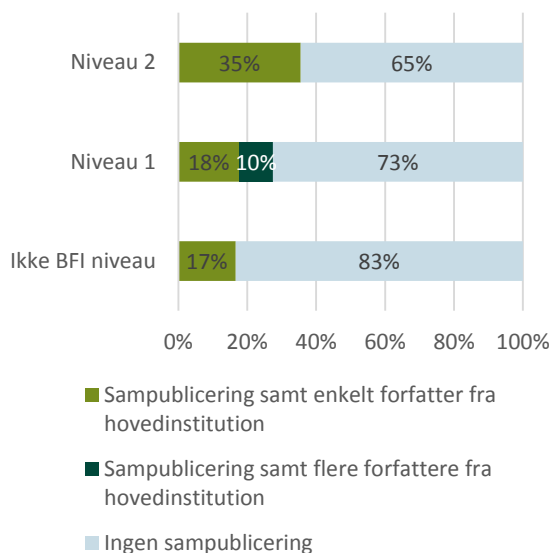
Note: N=283, data for en enkelt publikation er ikke tilgængelig

Jævnfør figur 6.16 og 6.17 ses det, at i tidsskriftsartikler indgår flere forfattere oftere i samarbejde internt på institutionerne end ved bogbidrag/serier, og at disse kun udgives i tidsskrifter på BFI niveau 1.

Det fremgår også af figurerne, at forskningen på tværs af typer og BFI niveauer i de fleste tilfælde laves individuelt af én enkelt forfatter.

FIGUR 6.17

Fordelingen af universiteternes sampublicering af tidsskriftsartikler, fordelt på BFI niveau og antal lokalforfattere, 2009-2012

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på BFI tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation
 Note: N=283, data for en enkelt publikation er ikke tilgængelig

Tabel 6.18 viser samarbejdstyperne for universiteternes tidsskriftsartikler.

TABEL 6.18

Universiteternes samarbejder om tidsskriftsartikler, fordelt på type af samarbejde, antal og %, 2009-2012

	Antal samarbejder	Andel samarbejder
Samarbejde mellem to universiteter	8	12 %
Samarbejde mellem erhvervsliv og/eller udland og to universiteter	1	2 %
Samarbejde mellem erhvervsliv og/eller udland og ét universitet	44	68 %
Samarbejde mellem en professionshøjskole og ét universitet	12	18 %
I alt	65	100 %

Kilde: DAMVAD 2014 baseret på tal fra Styrelsen for Forskning og Innovation

Note: N=65. 1 publikation kunne ikke matches

Tabellen viser, at 68 % af tidsskriftsartikler er samarbejder mellem erhvervsliv og/eller udland og ét universitet. 18 % er samarbejder mellem et universitet og en professionshøjskole, og 12 % er samarbejder mellem to universiteter.

6.4 Vurdering af forskningskvalitet i de kvalitative interview

Forskningskvalitet har også været tema i de kvalitative interview.

Selvom en del interviewpersoner vurderer, at der har været en positiv udvikling over de senere år i forhold til antal af publikationer og kvalitet af publikationskanaler, jf. ovenstående, udtrykker en række af de interviewede forskningsledere stadig kritiske synspunkter vedrørende kvaliteten af dansk forskning inden for området. Gruppen omfatter både forskningsledere, der er kvantitativt og kvalitativt orienteret og forskningsledere på universiteter og professionshøjskoler.

De forskningsledere, der er kritiske over for kvaliteten af forskningen inden for området, peger på, at på trods af at der er dygtige miljøer rundt omkring, kunne der generelt ske forbedringer af kvaliteten af forskningen inden for område. De peger på, at meget af den forskning, der publiceres, bliver publiceret i danske tidsskrifter eller i tidsskrifter, der ikke figurerer på autoritetslisterne, og at der er relativt begrænset mængde af dansk forskning med international gennemslagskraft.

De øvrige interviewede forskningsledere vurderer, at kvaliteten er udmærket, men tilkendegiver også samtidig at der er behov for et generelt løft af forskningen.

Forskningslederne peger på forskellige årsager til, at billedet ser ud, som det gør.

Nogle peger på, at den internationalisering og fokus på kvaliteten af publikationskanaler, der de senere år er slået igennem i andre fag, som fx statskundskab og sociologi, endnu ikke er slået fuldt igennem i forskningen inden for område og forskningsområdet p.t. befinder sig i en omstillingsfase, hvor det handler om at blive mere orienteret mod at publicere internationalt.

Andre peger på, at årsagen skal søges i fordelingen af forskningsmiljøet på mange forskningsaktører, den store andel af småprojekter og fraværet af store forskningsmæssige satsninger. Nogle foreslår i den forlængelse satsninger på et center for læring i dagtilbud eller forskning i folkeskolen.

En række forskningsledere påpeger samtidig, at i deres optik vil en ensidig fokusering på international publicering ikke føre til bedre dagtilbud eller grundskole, med mindre der samtidig fokuseres stærkt på formidling til praksisfeltet.

Interviewpersonerne fra lærer- og pædagoguddannelserne på professionshøjskolerne udtrykker ligeledes kritiske synspunkter omkring kvaliteten af dansk forskning inden for området. De hæfter sig ved, at forskningen fordeler sig på mange miljøer, hvilket gør det svært at skabe overblik. De peger blandt andet på, at der mangler didaktisk forskning, og at der fx i deres optik ikke er meget forskning, der undersøger lærere og pædagogers praksis. Interviewpersonerne beskriver derfor, at de i høj grad søger mod forskning fra de øvrige nordiske lande eller international forskning i øvrigt. Samtidig betones betydningen af forskningsformidling, og at der er behov for at blive skarpere på dette område.

De øvrige interessenter ønsker ikke at foretage vurderinger af publiceringskvalitet.

6.5 Forskningstemaer i dansk og international forskning

I det følgende afsnit sammenlignes forskningstemaerne i forskning inden for område, der publiceres internationalt, med de forskningstemaer, der behandles i forskning inden for område for de nordiske lande og OECD-landene generelt. En sådan analyse kan på den ene side hjælpe med at udpege de områder, der særligt kendetegner dansk forskning inden for område, samtidig med at analysen også peger på, hvilke områder eller temaer der er fraværende i en dansk kontekst. Sammenligningen foretages ved hjælp af en række bibliometriske netværkskort.

Styrken ved at anvende denne model er at alle forskningsfelter eller temaer behandles ens, da analysen og identifikationen af forskningstemaer ikke er baseret på en vurdering af et givet temas størrelse eller eventuel fragmentering i forskningslandskabet. Til gengæld kan analysen kun sige noget om den forskning, der publiceres internationalt. Det betyder, at en del af de aktiviteter, som foregår blandt danske forskere, ikke vil være inkluderede.

6.5.1 Metoden bag netværkskortene

Ved hjælp af den bibliometriske database Scopus er der hentet og gennemgået over 23.000 videnskabelige artikler. Disse er gennemgået for keywords, ud fra specifikke søgestrengte. Ved at gentage metodikken for hhv. Danmark, de nordiske lande og OECD-landene er det muligt at lave nedslag for forskningens fokus for hvert niveau. Det er der kommet tre netværkskort ud af jf. figurerne 6.20, 6.21 og 6.22.

For at afspejle relevant forskning, blev fem overordnede emner for forskning inden for område udvalgt.

Disse ses i tabel 6.19 med et udvalg af de termer, der anvendes til identificering af den internationale litteratur.

TABEL 6.19

Søgeblokke med et udvalg af de ord som indgår i definitionen af forskningsfeltet

Blok nr.	Keywords
1	Public school, compulsory education, public education, kindergarten, day-care, primary school, lower-secondary school,
2	Bullying, social pedagogy, inclusion/exclusion
3	Situated learning, Skill learning, Creative learning,
4	Teacher competence, Teacher expertise, Teacher learning, Classroom communication, Classroom management
5	Language development, language teaching, early literacy, communication skill

Kilde: DAMVAD 2014

Metoden bag netværkskortene er nærmere beskrevet i kapitel 7.

6.5.2 Forskningstemaer i OECD-landene som helhed

Ser man på, hvilke temaer som fremkommer ved en systematisk analyse af den videnskabelige litteratur inden forskningen i OECD-landene, er der ti temaer, der er særligt fremtrædende:

- 1) Forskning i sociale relationer herunder mobning
- 2) Udvikling af pædagogisk praksis fx undervisnings- og læringsstrategier
- 3) Forskning i sproglig udvikling herunder også det talte og skrevne sprog
- 4) Inklusion og specialundervisning af børn med handicap
- 5) Engelsk som fremmedsprog
- 6) Uddannelsespolitik med fokus på grundskolen
- 7) Forskning omhandlende socioøkonomiske faktors betydning for uddannelse
- 8) Undervisning i naturfag og IKT
- 9) Forskning i etnicitet og kulturalle forskelle

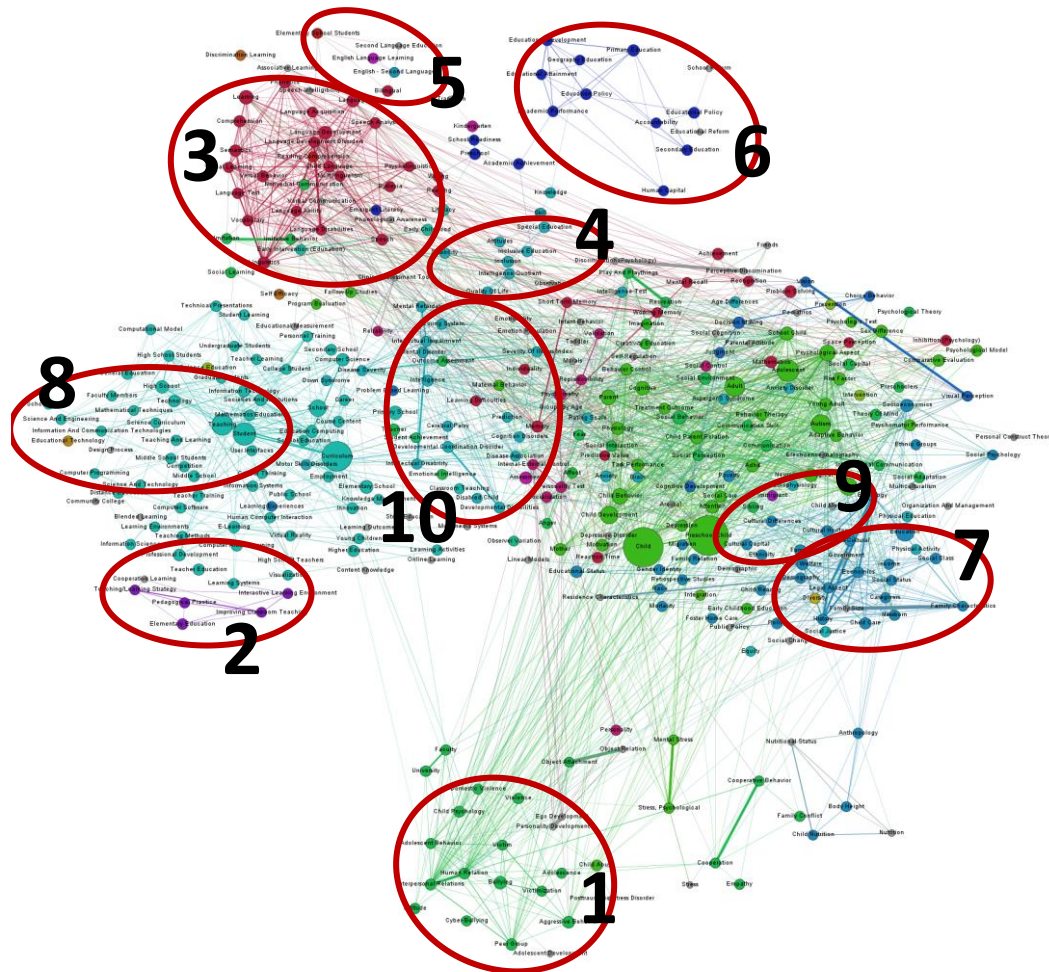
10) Forskning i indlæringsvanskeligheder relateret til mentale lidelser/handicap

De ti temaer svarer hver til et nummer på figur 6.20.

Af netværkskortet fremgår det, at temaerne mere eller mindre er kobledede i par fx er 3 og 5 samt 7 og 9 tæt relateret. Kun temaerne 1 og 6 placerer sig som relativt afgrænsede klynger uden tætte forbindelser til resten og de centrale dele af netværket.

FIGUR 6.20

Forskningstemaer i OECD-landene generelt

Kilde: DAMVAD 2014, baseret på publikationsdata fra Scopus

Note: Størrelsen af cirklen angiver hvor mange respondenter, der har angivet ordet. Tykkelsen af relationerne angiver, hvor hyppigt ordene optræder sammen og farven illustrerer, hvilke ord der er knyttet tættest sammen.

Temaerne dannes ved at afkode betydningen af de ord, der er indrammet af en cirkel. Et eksempel her på kunne være emneordene; folkeskole, kvalitet og uddannelsespolitik, der til sammen giver et tema om Uddannelsespolitik set i sammenhæng med kvalitet og folkeskolen.

Forskningstemaerne:

- 1) Studier af sociale relationer herunder mobning
- 2) Udvikling af pædagogisk praksis fx undervisnings- og læringsstrategier
- 3) Forskning i sproglig udvikling herunder også det talte og skrevne
- 4) Inklusion og specialundervisning af børn med handicap
- 5) Engelsk som fremmedsprog
- 6) Uddannelsespolitik med fokus på grundskolen
- 7) Forskning omhandlende socioøkonomiske faktoreres betydning for uddannelse
- 8) Undervisning i naturfag og IKT
- 9) Forskning i etnicitet og kulturelle forskelle
- 10) Forskning i indlæringsvanskeligheder relateret til mentale lidelser/handicap.

Områderne mellem de veldefinerede temaer er karakteriseret ved, at mange af de termer, der her kunne danne selvstændige klynger, er betegnelser af generel karakter fx begreber af mere abstrakt karakter som bevidsthed, genkendelse og hukommelse. Alt sammen termer som uden videre lader sig koble til flere forskellige elementer inden for forskningen.

Læsevejledning til netværkshortene

- Cirklerne på kortene er emneordene, der er brugt i de udvalgte artikler, både forfatter- og tidsskriftindeksede keywords. Størrelsen på cirklerne er afhængig af, hvor ofte ordene er at finde i artiklerne.
- Stregerne mellem cirklerne er et udtryk for, at de to ord, der er forbundet af strengen optræder i samme artikel. Tykkelsen på strengen, og hvor tæt cirklerne er placeret i forhold til hinanden, er et udtryk for, hvor ofte emneordene har stået i de samme artikler. En tyk streg er lig med flere gange, og en tynd er lig med få gange. Relationerne mellem emneordene er blevet normaliseret til en værdi mellem 0 og 1 ved brug af Jaccard Indexet for co-frekvens, således er samtlige relationer blevet vægtet i forhold til samlede datasæt. Dette gøres for at sikre, at få af de største emneord ikke dominerer kortet fuldstændigt.
- Farverne på noderne indikerer, hvilken klynge ordene oftest er knyttet til.

6.5.3 Temaer for forskningen i de øvrige nordiske lande

I de nordiske lande uden for Danmark er forskningen inden for området præget af to grene, der markant adskiller sig fra hinanden og en fælles, men heterogen base jf figur 6.21.

Forskningen inden for området i de øvrige nordiske lande koncentrerer sig om syv temaer:

- 1) Undervisning i naturfag og IKT
- 2) Forskning i sproglig udvikling herunder også det talte og skrevne
- 3) Forskning i indlæringsvanskeligheder med fokus på mentale handicap
- 4) Forskning i sociale relationer og fx betydningen for mobning, offerrollen og kulturelle forskelle
- 5) Forskning i læreruddannelse og profession, kompetencer, curriculum etc.
- 6) Inklusion og specialundervisning
- 7) Socioøkonomiske faktorer med relation til uddannelse.

De syv temaer svarer hver til et tema på figur 6.21.

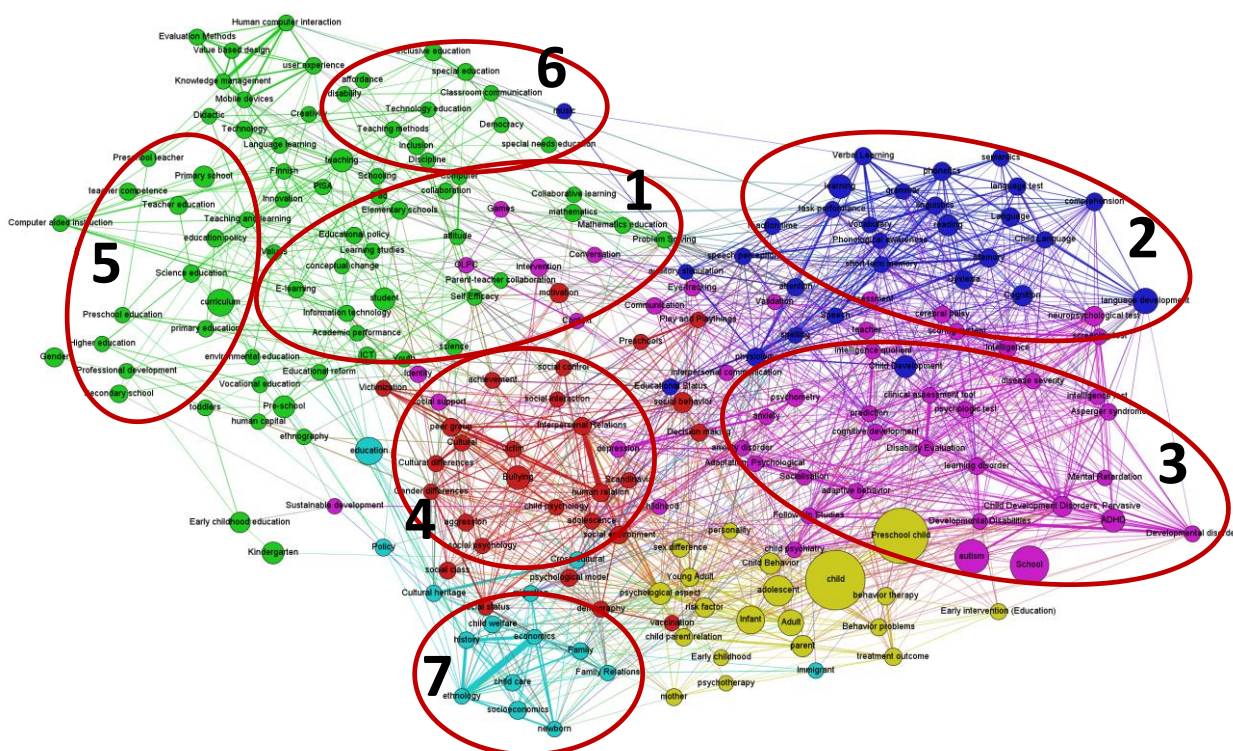
Det ses, at enkelte af temaerne for OECD-landene generelt går igen i blandt temaerne for forskningen i de øvrige nordiske lande, men også at der er en række forskelle.

Der er således sammenfald mellem temaerne omhandlende de socioøkonomiske faktorer, der kan påvirke indlæringen, udviklingen af sprog og læsning. Herudover findes der på tværs af de nordiske lande og inden for OECD et stærkt fokus på forskningen i børn med særlige behov. I begge tilfælde

går forskningen mere specifik på børn med mentale/psykiske lidelser. I lighed med OECD landenes forskning har temaet en central placering. Et andet tema, som går igen i forskningen i øvrige nordiske lande og OECD-landene, er temaerne omkring mobning. Både i de nordiske lande og i OECD-landene

FIGUR 6.21

Forskningstemaer i forskningen i øvrige nordiske lande

Kilde: DAMVAD 2014, baseret på publikationsdata fra Scopus

Note: Størrelsen af cirklen angiver hvor mange respondenter, der har angivet ordet. Tykkelsen af relationerne angiver, hvor hyppigt ordene optræder sammen, og farven illustrerer, hvilke ord der er knyttet tættest sammen.

Temaerne dannes ved at afkode betydningen af de ord, der er indrammet af en cirkel. Et eksempel her på kunne være emneordene; folkeskole, kvalitet og uddannelsespolitik, der til sammen giver et tema om Uddannelsespolitik set i sammenhæng med kvalitet og folkeskolen.

Forskningstemaer:

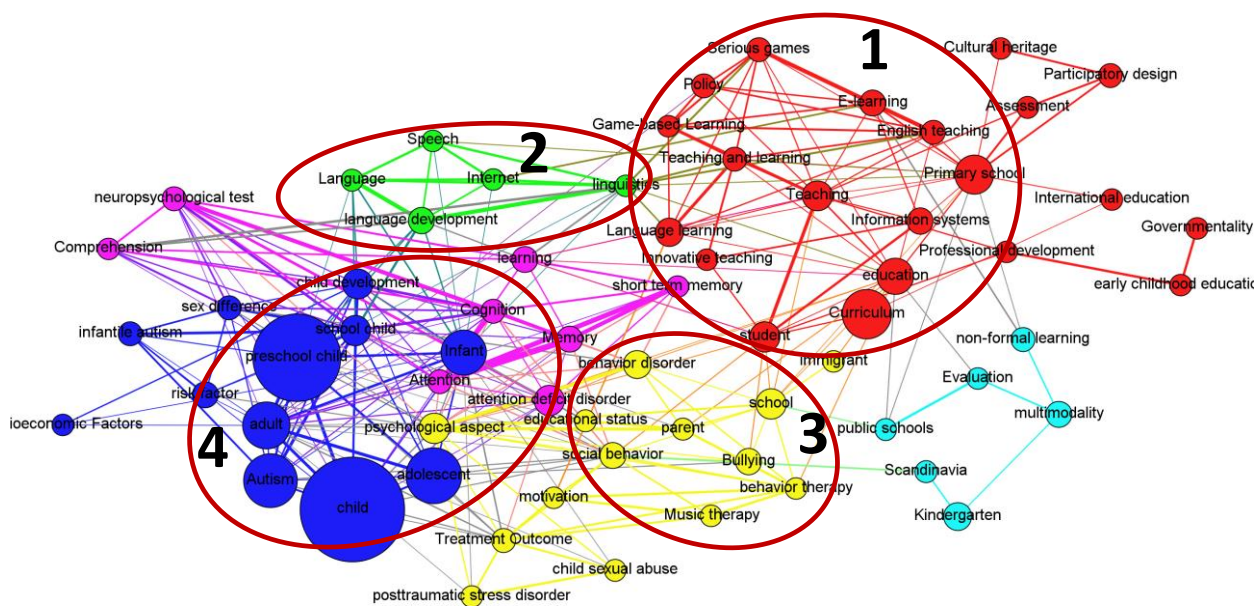
- 1) Undervisning i naturfag og IKT
- 2) Forskning i sproglig udvikling herunder også det talte og skrevne
- 3) Forskning i indlæringsvanskeligheder med fokus på mentale handicap
- 4) Forskning i sociale relationer og fx betydningen for mobning, offerrollen og kulturelle forskelle
- 5) Forskning i læreruddannelse og profession, kompetencer, curriculum etc.
- 6) Inklusion og specialundervisning
- 7) Socioøkonomiske faktorer med relation til uddannelse.

dene kobles forskningen inden for dette tema til undersøgelser af sociale relationer generelt. Ser vi på, hvordan temaet mobning behandles i relation til de andre forskningstemaer for de øvrige nordiske lande, finder vi, at temaet er et selvstændigt tema, men at det har tætte relationer til blandt andet det socioøkonomiske tema og forskningstemaer, der går på indlæringsvanskeligheder.

Blandt de temaer, som er unikke for de nordiske lande, finder vi et stort og vel afgrænset forskningsfelt i læreruddannelsen og udvikling af professionen. I netværkskortet (figur 6.21) er det tema 5. Dette kan skyldes et mere intensivt fokus på de udfordringer, der blandet andet findes i udviklingen i lærergerningens identitet og de skiftende krav, der findes til lærernes kompetencer.

FIGUR 6.22

Forskningstemaer i dansk forskning

Kilde: DAMVAD 2014, baseret på publikationsdata fra Scopus

Note: Størrelsen af cirklen angiver hvor mange respondenter, der har angivet ordet. Tykkelsen af relationerne angiver, hvor hyppigt ordene optræder sammen og farven illustrerer hvilke ord der er knyttet tættest sammen.

Temaerne dannes ved at afkode betydningen af de ord, der er indrammet af en cirkel. Et eksempel her på kunne være emneordene; folkeskole, kvalitet og uddannelsespolitik, der til sammen giver et tema om Uddannelsespolitik set i sammenhæng med kvalitet og folkeskolen.

Forskningstemaer:

- 1) Undervisning og læring i grundskolen, herunder brugen af IKT
- 2) Forskning i sproglig udvikling og indlæring af sprog
- 3) Forskning i sociale relation og adfærd herunder bl.a. mobning
- 4) Forskning i skolebørn med autisme/ADHD og deres udvikling.

6.5.4 Danske forskningstemaer

Figur 6.22 viser de danske forskningstemaer for de forskningsaktiviteter, der er publiceret i internationale tidsskrifter med peer review i perioden 2009 til 2012.

Strukturen af netværkskortet for de danske publikationer er i modsætning til hhv. de øvrige nordiske lande og OECD-landene karakteriseret ved at være noget mere sammenhængende. Dette kan indikere et forskningslandskab præget af få generelle temaer, der er tæt forbundne. Omvendt kan det også betyde, at den forskning, der publiceres indeholder lidt af hvert og derfor ikke byder på virkelig specialisering. Havde forskningslandskabet i Danmark været præget af få men distinkte temaer, ville dette være afspejlet i netværkskortet som flere isolerede øer, som det fx ses i figur 6.21 for forskningen med oprindelse i OECD-landene.

Som det fremgår af figur 6.22, kan der identificeres fire temaer for den internationalt publicerede forskning inden for område:

- 1) Undervisning og læring i grundskolen, herunder brugen af IKT
- 2) Forskning i sproglig udvikling og indlæring af sprog
- 3) Forskning i sociale relationer og adfærd herunder bl.a. mobning
- 4) Forskning i skolebørn med autisme/ADHD og deres udvikling.

Ser vi på, hvilke forskningstemaer der er gennemgående for danske, nordiske og OECD landene, så finder vi tre klare temaer, I) ITK i undervisningssammenhæng, II) sprogudvikling og indlæring af sprog og III) sociale relationer og adfærd herunder bl.a. mobning.

Også i de kvalitative interview har interviewpersonerne peget på en række emner, som de vurderer bør prioriteres i dansk forskning inden for område. Det drejer sig blandt andet om:

- Fagdidaktik, også ud over læsning og matematik
- Forskning i læreres og pædagogers praksis og professionsudvikling
- Dagtilbudsområder generelt, særligt i forhold til hvad kvalitet er, og hvad der påvirker kvalitet
- 'Bogstavbørn' (fx ADHD)
- Overgange til ungdomsuddannelser
- Relationer i skolen og relationsmæssige kompetencer, herunder elev-lærer relations betydning
- Inklusionsprocesser
- Skoleorganisering og skoleledelse – betydningen af større og større enheder
- Betydning af nationale test for undervisning i folkeskolen
- Børns trivsel i og uden for dagtilbud og skole
- Dannelsesprocesser: Kognitive, demokratiske, æstetiske.

Blandt de temaer, der fokuseres på i OECD-landene, finder vi emner som uddannelsespolitik og pædagogisk praksis fx undervisnings- og læringsstrategier. Temaer, som ikke direkte kan aflæses i det danske netværkskort. Der er formodentlig to årsager til at disse temaer ikke findes i blandt de danske forskningsemner. Den ene er, at der ikke publiceres internationalt om emnet. For det andet kan det være, at feltet er forholdsvis nyt i en dansk kontekst, og derfor ikke har fundet vej til den internationale litteratur. Resultaterne af kortlægningen af de aktuelle forskningstemaer (afsnit 6.1.1) viser at temaet er aktuelt, men også at det ikke er noget stort forskningsområde.

Samlet set er der en række temaer som ikke eller kun i mindre grad behandles i den danske forskningslitteratur på uddannelsesområdet i forhold til øvrige lande:

- Udvikling af pædagogisk praksis fx undervisnings- og læringsstrategier
- Inklusion og specialundervisning
- Socioøkonomiske faktorer med relation til uddannelse
- Indlæring af fremmedsprog
- Forskning i etnicitet og kulturalle forskelle.

7 Metode

Kortlægningen af dansk uddannelsesforskning i læring i dagtilbud, grundskole og overgange til ungdomsuddannelserne er gennemført i perioden februar – juni 2014 og bygger på fire forskellige datakilder. I nedenstående gennemgås hver af disse datakilder.

7.1 Desk-study

DAMVAD har gennemgået bevillingsskrivelser og eksisterende statistikker med henblik på at afklare om det på baggrund heraf er muligt at kortlægge omfanget af forsknings- og udviklingsårsværk samt de samlede omkostninger knyttet til forskning inden for området på de enkelte universiteter, professionshøjskoler og andre offentlige/private forskningsinstitutioner.

7.2 Bibliometrisk undersøgelse

I følgende afsnit redegøres for de anvendte metoder i den bibliometriske undersøgelse.

7.2.1 Identificering af forskningspublikationer

Identifikation af forskningsoutput for universiteterne tog udgangspunkt i BFI faggrupperne for pædagogik, uddannelse og didaktik. Universiteternes tidsskriftsoutput blev kvalitetssikret på baggrund af abstracts.

For professionshøjskolerne var udgangspunktet skolernes egne indberetninger i PURE. I samarbejde med professionshøjskolernes PURE-enhed blev der søgt på specifikke keywords på både dansk og engelsk til identifikation af relevante publikationer. Kvalitetssikringen foregik på abstract niveau for artikler offentliggjort i tidsskrifter, der er optaget på BFI' autorisationslister og på titelniveau for øvrige publikationer. I forhold til professionshøjskolernes forskningsproduktion er det væsentligt at tage det

forbehold, at registrering af forskning har været under opbygning i undersøgelsesperioden, og at der har været stor forskel på indrapporteringspraksis på de enkelte institutioner. Bl.a. derfor er der ikke foretaget direkte sammenligninger mellem de enkelte institutioner.

Data for de resterende forskningsinstitutioner er identificeret ved gennemgang af institutionernes publikationslister for årene 2009-2012. Forskningsoutputtet for de enkelte institutioner blev kvalitetssikret på titelniveau.

7.2.2 Generering af netværkskort til identificering af forskningstemaer

Ved hjælp af den bibliometriske database Scopus er der hentet og gennemgået over 23.000 videnskabelige artikler. Disse er gennemgået for keywords, ud fra specifikke søgestrengte. Analysen blev gennemført for hhv. Danmark, øvrige nordiske lande og OECD-landene generelt.

Inden analysen blev gennemført, blev synonymer eller forskellige tider af de relevante emneord samlet under et enkelt emneord. Derudover er ord, der ikke er deskriptive for emneområderne, blevet fjernet. Disse ord kan blandt andet være emneord, der forklarer artiklens udformning eller specifikke metoder brugt i artiklen. Andre emneord, der er blevet fjernet er geografiske ord, såsom *Europe* og lignende.

De anvendte emneområder, tilhørende søgestrengte ses i tabel 7.1 nedenfor.

Netværkskortet er genereret som følge af en analyse af, hvilke ord der hyppigst optræder i den samme beskrivelse af en artikel set i forhold til den frekvens, hvormed ordet bruges i hele datasættet. Det anvendte indeks, der beregnes, betegnes Jaccard Similarity Coefficient. Indekset er en normalisering af forbindelsen mellem to ord til en værdi mellem 0 og 1. Dette udnyttes til at give hvert par af ord en værdi (en slags afstand), der kan bruges til at positionere samtlige ord i forhold til hinanden. Det visuelle udtryk af netværkskortene er genereret ved at samtlige ord placeres relativt i forhold til hinanden efter en algoritme kaldet "force-directed" (se fx Banister, M. J. et al. (2012), "Force-directed graph drawing using social gravity and scaling", Proc. 20th Int. Symp. Graph Drawing, for et review af metoden), der placerer hvert relateret par af ord i nærheden af hinanden. Med udgangspunkt i kortene kan vi identificere grupper (clusters) af ord som ofte optræder sammen og derfor identificerer temaer, der er særligt fremtrædende i den litteratur, der udgives i den pågældende tidsperiode.

For at begrænse antallet af keywords, der forekommer på netværkskortene, er emneord med en frekvens på under 5 blevet trukket ud af co-word analysen. Dernæst er indeks værdien for forbindelserne mellem emneordene blevet beregnet på baggrund af Jaccards Similarity Coefficient. På selve kortene er kun medtaget de 10 % emneord, som dels har den højeste frekvens, dels de stærkeste forbindelser målt på Jaccard Similarity coefficient'en. I tabel 7.2 ses antallet af artikler, der ligger til grund for de fire netværkskort.

Identificeringen af forskningstemaerne er blevet diskuteret med tre danske eksperter og forskere, der alle er aktive inden for forskningsområdet. Disse er Jens Rasmussen (IUP, Aarhus Universitet), Andreas Rasch-Christensen (VIA University College) og Birgitte Holm Sørensen (Aalborg Universitet). Eksperterne er udvalgt af Styrelsen for Videregående Uddannelser under Uddannelses- og Forskningsministeriet. På baggrund af kommentarer fra de nævnte eksperter er de identificerede temaer

TABEL 7.1

Søgeblokke til brug for co-word analysen

Blok nr.	Keywords
1	School education, early childhood education, General education, Day-care facility, elementary school, primary school, lower secondary school, compulsory education, government school, public education, public school system, educational guidance, vocational guidance, Independent school, kindergarten, preschool, pre-school, private school
2	Bullying, inclusive pedagogic, Social pedagogy, inclusion/exclusion
3	Situated learning, Skill learning, Creative learning, PISA, Educational testing, Educational evaluation, Educational policy, Curriculum, Curricula
4	Teacher assistants, Teacher competence, Teacher expertise, Teacher learning, Teacher mediation, Teaching creatively, Classroom communication, Classroom management, Classroom relations, Educational leadership
5	Language development, language teaching, literature teaching, early literacy, communication skill, Informal education, New education, plurilingual education, cultural capital, democratization, intercultural competence, intercultural education

Kilde: DAMVAD 2014

Note: Søgningen er foretaget marts 2014

blevet skærpet med det formål, at den enkelte forsker skulle kunne identificere sig selv og sin forskning med et eller flere af temaerne.

TABEL 7.2

Datagrundlag for netværkskort

Lande	Antal artikler
Danmark	122
De fem nordiske lande minus DK	706
OECD	15796

Kilde: DAMVAD 2014, baseret på Scopus data

7.3 Spørgeskemaundersøgelse

I forlængelse af den bibliometriske undersøgelse af forskningsmiljøerne blev der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt de forskere, der beskæftiger sig med forskning inden for området i Danmark. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var at tilvejebringe et aktuelt estimat af omfanget, profilen og fordelingen af dansk forskning inden for området, dens finansieringskilder og samarbejdsrelationer på området. Spørgsmålene heri er således blevet udformet med dette formål for øje.

7.3.1 Identifikation af respondenter

Respondentlisten blev sammensat ved hjælp af flere forskellige kilder og i samarbejde med de enkelte forskningsmiljøer. Målet var at identificere den samlede population af forskere inden for uddannelsesområdet. Dermed er det blevet tilstræbt at inkludere alle, der bedriver forskning inden for området i Danmark i spørgeskemaundersøgelsen.

For det første er forskere fra de miljøer, der blev identificeret i den bibliometriske analyse, blevet medtaget i spørgeskemaundersøgelsen sammen med forskere fra andre kendte miljøer inden for

dansk forskning inden for området. De enkelte respondenter og deres kontaktoplysninger blev identificeret ved at screene institutionernes hjemmesider. Dette arbejde mandede ud i en bruttoliste af respondenter, der bestod af en lang række forskere tilknyttet både store, centrale miljøer og mindre miljøer på professionshøjskoler, universiteter samt andre forskningsinstitutioner og organisationer.

De identificerede forskningsmiljøer og institutioner medvirkede til at validere og kvalificere denne respondentliste. Det skete ved, at DAMVAD udsendte listen til de enkelte institutioner, hvorved de fik mulighed for at kommentere listerne, fjerne irrelevante respondenter og tilføje flere respondenter, som de vurderede relevante at medtage i undersøgelsen.

I det udsendte spørgeskema blev respondenter indledningsvis bedt om at tilkendegive, om de har udført uddannelsesforskning inden for læring i dagtilbud, grundskole og/eller overgange til ungdomsuddannelser i perioden 2009 - 2013. Respondenter der besvarede dette spørgsmål negativt blev bortsorteret fra undersøgelsen (se nærmere herom under 7.3.4).

Der er således tale om en totalundersøgelse af populationen.

7.3.2 Udvikling af spørgeskema

Spørgeskemaet blev udviklet i tæt samarbejde mellem DAMVAD og Forum for Koordination af Uddannelsesforskning.

For at kvalitetssikre det udviklede spørgeskema blev der inden udsendelse til hele populationen gennemført en pilottest med fem af de identificerede respondenter. De fem personer blev udvalgt, så der var en spredning på de forskellige typer af institutioner, der bedriver forskning inden for området.

Pilottesten havde til formål at kvalitetssikre spørgsmålene i spørgeskemaet, bl.a. ved at afgøre følgende:

- Om spørgsmålene er entydige og klare
- Om svarkategorier er dækkende og relevante
- Om der er spørgsmål, som er irrelevante
- Om spørgsmål dækker alle væsentlige emner
- Om spørgeskemaet er bygget logisk op.

Derudover blev pilottesterne bedt om at bedømme, hvor lang tid spørgeskemaet vil tage at udfylde, da tidsforbruget er et væsentligt forhold i relation til at sikre en tilfredsstillende svarprocent. Pilottesterne var enige om, at 15 til 25 minutter var et realistisk tidsforbrug. Pilottesterne blev yderligere bedt om at forholde sig til invitationsmailen og introduktionstesten til undersøgelsen.

Overordnet var der blandt pilottesterne tilfredshed med undersøgelsen, og langt de fleste spørgsmål forekom vedkommende, relevante og mulige at besvare tilfredsstillende. Samtidig var der på enkelte punkter behov for en tilretning af spørgeskemaet. Det drejede sig primært om kommentarer vedrørende forståelse af spørgsmål, hvilket medførte en afkortning af spørgsmålsformuleringer og tilføjelse af ekstra svarkategorier eller præcisering af svarkategorier på enkelte spørgsmål.

De indkomne kommentarer blev drøftet mellem DAMVAD og Forum for Koordination af Forskning inden for området, inden de relevante kommentarer blev implementeret i det endelige spørgeskema.

7.3.3 Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaet blev udsendt med e-mail til de identificerede respondenter via survey- og analyseværktøjet Enalyzer d. 27. maj 2014. De udsendte e-mail indeholdt en invitation til at deltage i undersøgelse sammen med en beskrivelse af undersøgelsens formål og respondenternes anonymitet.

Efterfølgende er udsendt tre påmindelser til de respondenter, der ikke havde svaret på spørgeskemaet, og de respondenter, der var gået i gang med at svare, men som ikke havde fuldført deres besvarelse. Rykkerne havde til formål at minde respondenterne om undersøgelsen og blev udsendt hhv. d. 6., 10. og 13. juni 2014.

Endvidere har en række forskere fra AAU og KU, der ved en fejl ikke var blevet inkluderet i undersøgelsespopulationen eller ikke havde modtaget en invitation, fået mulighed for at besvare spørgeskemaet i perioden fra d. 3. til d. 28 juli 2014.

7.3.4 Svarprocent

På respondentlisten optrådte i alt 924 e-mail, hvoraf et lille antal enten ikke kunne leveres eller fremgik to gange. Disse blev derfor frasortet, og spørgeskemaet blev sendt ud til 900 respondenter.

Ud af disse 900 respondenter tilkendegav 178, at de forsker i læring i dagtilbud, grundskole og/eller overgange til ungdomsuddannelserne. Disse tilkendegivelser blev både afgivet via henvendelse til DAMVAD, via et link i rykkermailen, der gav mulighed for at angive, at undersøgelsen ikke var relevant, og via svarene "ved ikke" eller "ingen af årene" i spørgeskemaets første spørgsmål, hvori forskerne tilkendegav, om de havde bedrevet forskning inden for området inden for undersøgelsesperioden.

I alt har 364 respondenter tilkendegivet, at de forsker i læring i dagtilbud, grundskole og/eller overgange til ungdomsuddannelserne og derved deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Det skal dog bemærkes, at da respondenterne ikke var tvunget til at afgive et svar på alle spørgsmål for at komme videre i spørgeskemaet, og da nogle respondenter ikke har gennemført hele spørgeskemaet, varierer antallet af besvarelser fra spørgsmål til spørgsmål.

Ovenstående betyder, at vi samlet set har haft 542 respondenter, der har reageret på undersøgelsen. Af disse angiver 33 %, at de ikke forsker inden for området. På baggrund heraf kan vi udlede to forskellige svarprocenter:

Den effektive svarprocent er udregnet på baggrund af de 542 respondenter, der har reageret på spørgeskemaet, enten ved at svare eller ved at tilkendegive, at de er uden for målgruppen. Denne udgør 60 %.

En alternativ svarprocent kan udregnes, hvis vi kun ser på de 364 respondenter, der har tilkendegivet, at de forsker inden for området. Denne svarprocent ligger på 50 %, hvilket er den andel, som de 364 forskere udgør af de 722 respondenter, der er den samlede respondentliste (900) fratrukket de 178, som ikke forsker indenfor området

Det skal dog bemærkes, at denne svarprocent udgør en "worst case", da man må antage, at der blandt de 358 respondenter, som vi slet ikke har hørt fra, også er et antal, der ikke forsker inden for området. Hvis man ekstrapolerer fordelingen mellem relevante forskere og ikke-relevante forskere for undersøgelsen til den fulde respondentliste ved hjælp af fordelingen i den andel, der har reageret på undersøgelsen, kan man estimere den reelle population af forskere inden for området i Danmark. Denne estimerede population er på 605 forskere.

7.3.5 Bortfaldsanalyse

Det er relevant at undersøge, hvorvidt de respondenter, der har deltaget i undersøgelsen, er repræsentative for den samlede population. Hvis dette ikke er tilfældet, kan man ikke argumentere for, at besvarelserne (og dermed undersøgelsen) er gyldige for den samlede population af danske forskere.

Vi har derfor foretaget en bortfaldsanalyse på institutionsniveau af de indkomne besvarelser. Resultaterne af denne analyse er vist neden for i tabel 7.3. I første kolonne er vist den procentvise fordeling af den fulde population for undersøgelsen mellem de forskellige institutioner, der er undersøgelsens målgruppe.

I anden kolonne ses den procentvise fordeling mellem institutionerne i den samlede gruppe af respondenter, der har reageret på undersøgelsen. Denne gruppe omfatter, som beskrevet ovenfor, både forskere, der er relevante for undersøgelsen og forskere, der ikke er relevante for undersøgelsen. I den tredje kolonne ses den procentvise fordeling mellem institutionerne for de respondenter, der har angivet, at de forsker inden for området, og hvis besvarelser dermed er medtaget i analyserne til grund for denne kortlægning.

Det ses af tabel 7.3 på næste side, at fordelingerne minder relativt meget om hinanden. Der er med andre ord ikke store udsving mellem de tre kolonner. Besvarelserne opfattes derfor som repræsentative for den samlede identificerede population. De største udsving er på godt 4 procentpoint, hvilket optræder for AU, RUC og UCN og i mindre grad for VIA UC og KU.

7.4 Kvalitative interview

Sideløbende med spørgeskemaundersøgelsen blev der også gennemført 20 kvalitative interview. Det drejer sig om forskere og undervisere fra forskellige forsknings- og uddannelsesinstitutioner og brugere og aftagere af forskning inden for området fra både kommuner, ministerier og interesseorganisationer.

Formålet med de kvalitative interview er at kvalificere og uddybe temaerne i spørgeskemaundersøgelsen samt at sætte fokus på styrkepunkter og muligheder såvel som barrierer og svagheder i dansk forskning inden for området. På den måde peger de kvalitative interview på muligheder for produktion og anvendelse af dansk forskning inden for området og afdækker underprioriterede områder.

Interviewpersonerne til denne del af analysen blev udvalgt med henblik på at skabe en bred repræsentation af forskellige interessenter. De udvalgte interviewpersoner er:

- Repræsentanter for pædagog- og læreruddannelserne
- Repræsentanter for fagministerier: Undervisningsministeriet og Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold
- Repræsentanter for skoleejere (kommunale børne- og kulturchefer)
- Repræsentanter for forskningsmiljøer: Forskere, ledere og forskningsledere fra relevante miljøer på både universiteter, professionshøjskoler og andre institutioner
- Repræsentanter for praktikere: Danmarks Lærerforening, BUPL og Skolelederforeningen.

TABEL 7.3

Bortfaldsanalyse, procentandele fordelt på institutioner

	Population	Indkomne svar	Forskere inden for området
AU	23,1 %	22,1 %	27,2 %
CBS	2,7 %	1,1 %	0,8 %
EVA	0,3 %	0,6 %	0,8 %
KORA	1,3 %	1,7 %	2,5 %
KU	11,2 %	13,5 %	10,2 %
Metropol	4,3 %	4,1 %	4,9 %
RFF	0,3 %	0,4 %	0,3 %
RUC	11,6 %	8,9 %	8,0 %
SDU	2,2 %	2,8 %	3,0 %
SFI	2,9 %	3,9 %	5,2 %
UCC	5,3 %	5,4 %	5,8 %
UCL	1,9 %	2,0 %	2,2 %
UCN	5,2 %	5,9 %	1,6 %
UCSJ	2,2 %	3,3 %	3,8 %
UCSYD	1,9 %	2,2 %	2,7 %
VIAUC	12,0 %	11,1 %	9,3 %
AAU	11,4 %	11,3 %	11,5 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Kilde: DAMVAD 2014

Note: Populationen udgør 900 respondenter, den samlede andel af svar/henvendelser udgør 542 respondenter og antallet af forskere, der har angivet, at de forsker inden for området, udgør 364 respondenter

TABEL 7.4
Interviewpersoner

Organisation	Interviewperson
Danmarks Lærerforening	Dorte Lange, næstformand
BUPL	Peter Engelbrekt Petersen, konsulent
Skolelederforeningen	Jørgen Mandrup, næstformand
Leder af pædagoguddannelsen på UCC	Lisbeth Harsvik, dekan med ledelse af Programområde Pædagog- og sundhedsuddannelser
Leder af læreruddannelsen på UCC	Tove Hvid Persson, dekan med ledelse af Programområde Læreruddannelse og formidling
Læreruddannelsen og pædagoguddannelsen, UC Lillebælt	Niels Grønbæk Nielsen, vicedirektør for pædagogiske og samfundsfaglige uddannelser
Hedensted Kommune	René Gotfredsen Nielsen, chef for Læring
Herlev Kommune	Flemming Olsen, Børne- og Kulturdirektør og formand for skolenetværket i Børne- og Kulturchefforeningen
Hillerød Kommune	Anders-Peter Østergaard, direktør for Skoler, Dagtilbud børn og Familier & Sundhed
Undervisningsministeriet	Lotte Groth-Andersen, kontorchef, departementet
Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold	Søren Lund, kontorchef, Kontor for Dagtilbud
UCC	Vibe Larsen, forskningsprogramleder
VIA UC	Lisbeth Lunde Frederiksen, leder af Videncenter for Didaktik
Metropol	Tobias Høygaard Lindeberg, prodekan, Det Samfundsfaglige og Pædagogiske Fakultet
RUC	Linda Lundgaard Andersen, professor og forskningsleder
AU	Dorte Marie Søndergaard, professor, næstformand i IUP's forskningsudvalg
SDU	Katrin Hjort, professord og forskningsleder
AAU	Lars Qvortrup, professor og forskningsleder
AU	Peter Allerup, professor, IUP
KU/SFI	Anders Holm, professor, Sociologisk Institut og SFI

Kilde: DAMVAD 2014

Et forlag til interviewpersoner blev udarbejdet af DAMVAD og kvalificeret af følgegruppen og Styrelsen for Videregående Uddannelser under Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Listen over interviewperson fremgår af tabel 7.4.

DAMAD

Sørkedalsveien 10A
N-0369 Oslo

Frederik Langes Gate 20
N-9008 Tromsø

Badstuestræde 20
DK-1209 Copenhagen K